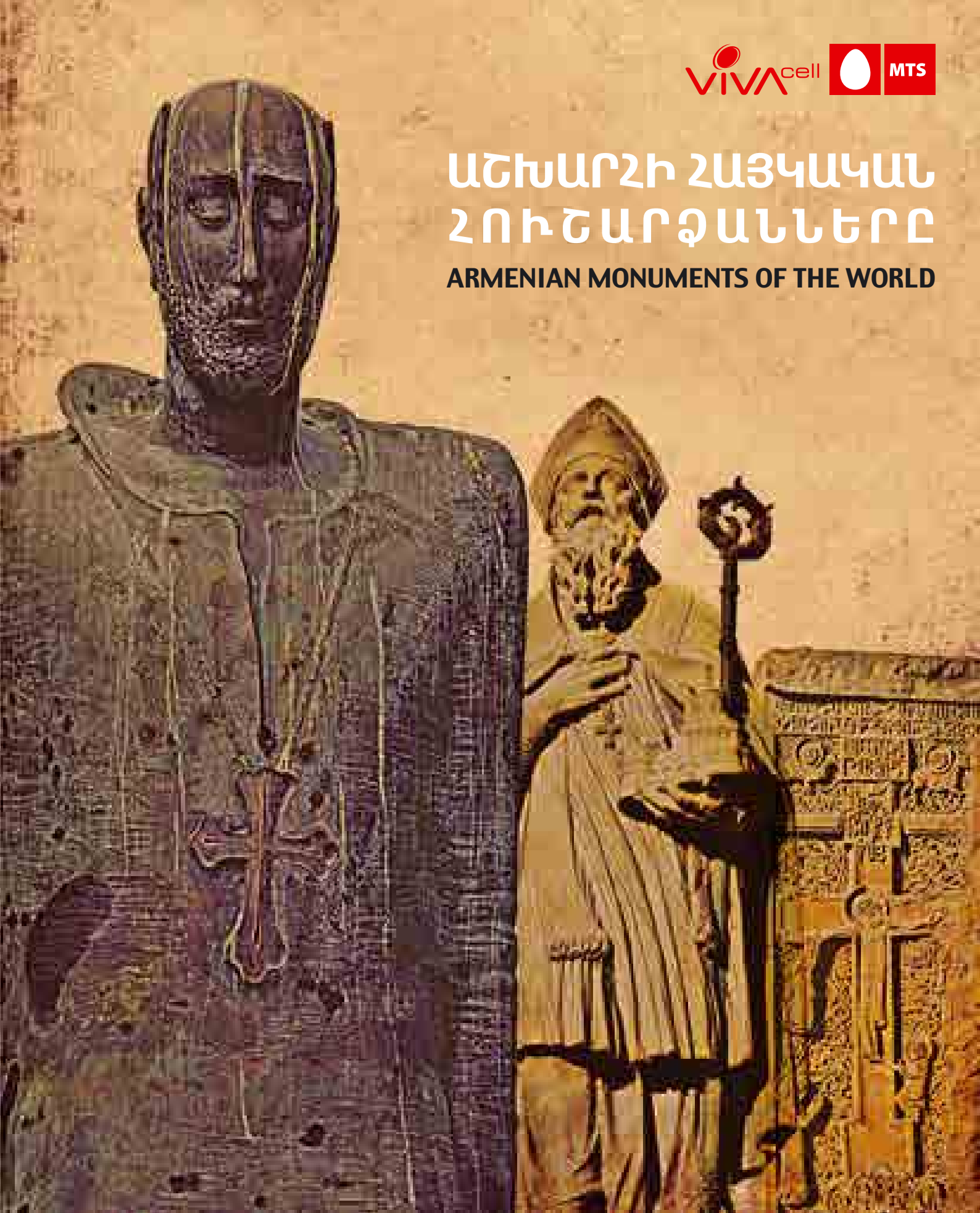
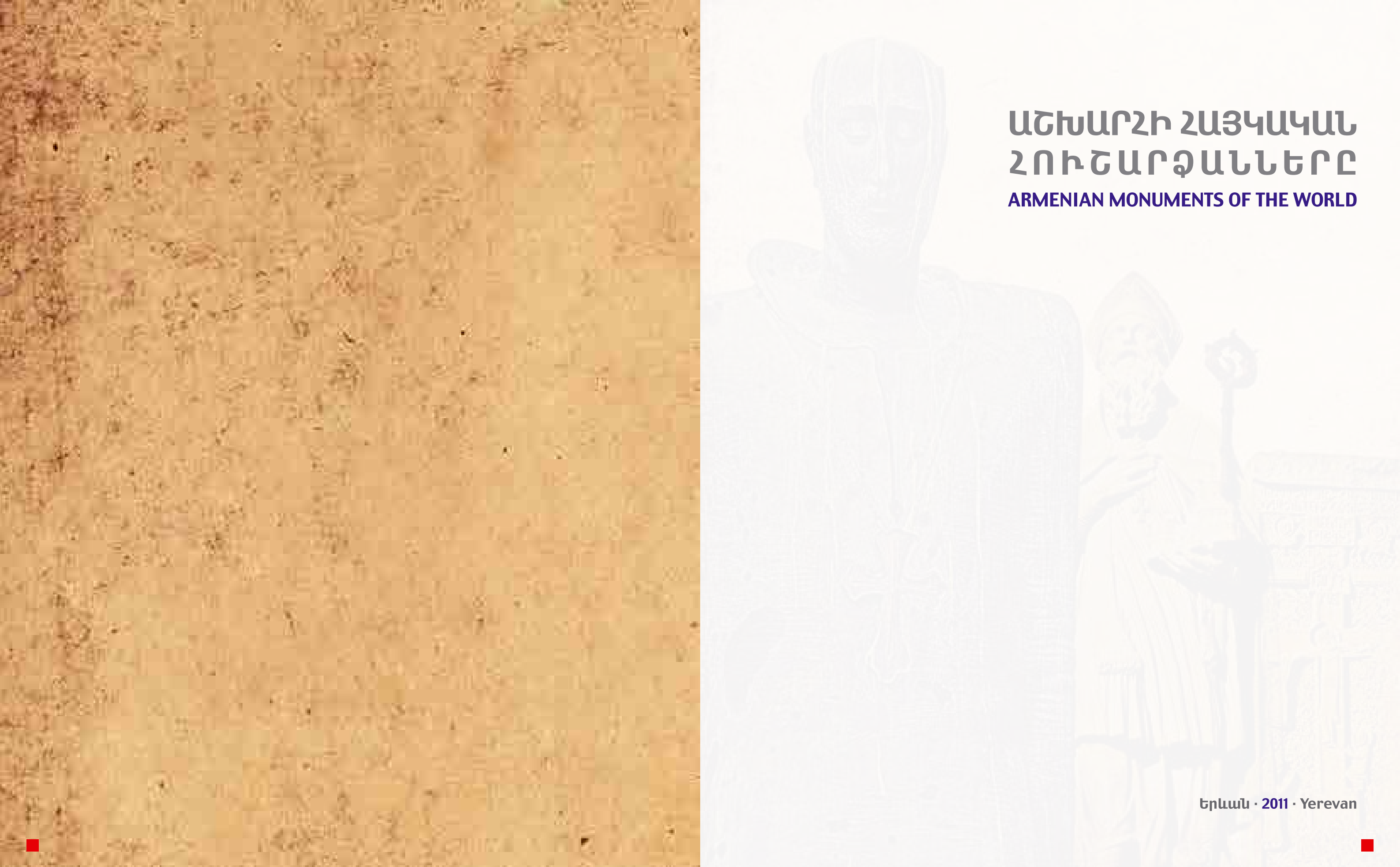

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Երևան • 2011 • Yerevan

ՀԴՏ 725. 945 (479.25)
ԳՂՄ 85. 11 (22)
Ա 653

Ա 653
Աշխարհի հայկական
հուշարձանները
Եր. : Անտարես, 2011.–128 էջ:
Armenian Monuments of the
World
Yer.: Antares, 2011–128 pp.

«Աշխարհի հայկական հուշարձանները» գրքի առաջին հատորում ներկայացվում են եվրոպական երկրների հայկական կոթողները: Ճանաչողական լինելուց բացի, նախագիծը նպատակ ունի ընթերցողին ծանոթացնելու Սփյուռքի կազմակերպությունների, հայ հոգևոր կառույցների, համայնքների և անհատների գործունեությանն այդ երկրներում:

The first volume of the **Armenian Monuments of the World** presents the Armenian monuments, in the European countries. Besides being educational, the project aims at familiarizing the reader with the activities of the Diaspora organizations, Armenian religious bodies, communities, and individuals in those countries.

Գրքում զետեղված բոլոր լուսանկարների նկատմամբ հեղինակային–գույքային իրավունքները պաշտպանված են:

Authors' and all other applicable rights for all the photographs used in the book are protected by copyright laws.

Գրքի վրա աշխատել են՝
Թագուհի Կարապետյանը
Ռուզան Գրչունին
Սարգիս Կարապետյանը
Անի Աբրահամյանը
Չավեն Բոյաջյանը
Մարիաննա Որսկանյանը
Արմեն Մելքումյանը
Մովսես Դեմիրճյանը
Արմեն Անանյանը
Դավիթ Բոյաջյանը
Ներսես Մարտիրոսյանը
Նախագծի ղեկավար՝
Ռաֆայել Չովհաննիսյան

Project team:
Taguhi Karapetyan
Ruzan Grchuni
Sargis Karapetyan
Ani Abrahamyan
Zaven Boyajyan
Marianna Vorskanyan
Armen Melkumyan
Movses Demirtchyan
Armen Ananyan
Davit Boyajyan
Nerses Martirosyan
Head of Project
Rafael Hovhannisyan

ISBN 978–9939–51–349–2

©«Դ–Տելեկոմ» ՓԲԸ, 2011
©"K–Telecom" CJSC, 2011
©«Համահայկական աշխարհագրական ասոցիացիա», 2011
©"Panarmenian Geographic Association", 2011

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԳԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Հատոր I
Եվրոպա

Volume I
Europe

Բովանդակություն

Contents

Ներածական խոսք	4	Opening Address
Նախաբան	6	Preface
Ավստրիա	8	Austria
Բելգիա	16	Belgium
Բուլղարիա	18	Bulgaria
Գերմանիա	34	Germany
Դանիա	38	Denmark
Էստոնիա	40	Estonia
Իսպանիա	42	Spain
Իտալիա	44	Italy
Լատվիա	54	Latvia
Լեհաստան	55	Poland
Լիտվա	58	Lithuania
Խորվաթիա	60	Croatia
Կիպրոս	62	Cyprus
Հունաստան	68	Greece
Հունգարիա	74	Hungary
Մալթա	79	Malta
Միացյալ Թագավորություն	80	United Kingdom
Նիդերլանդներ	82	The Netherlands
Նորվեգիա	86	Norway
Շվեդիա	88	Sweden
Շվեյցարիա	89	Switzerland
Չեխիա	90	Czech Republic
Պորտուգալիա	92	Portugal
Ռումինիա	93	Romania
Սերբիա	96	Serbia
Սլովակիա	98	Slovakia
Վատիկան	99	Vatican
Ֆինլանդիա	101	Finland
Ֆրանսիա	102	France

Երևան · 2011 · Yerevan

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՓԱՆՆԵՐԸ

ARMENIAN MONUMENTS OF THE WORLD

Հարգելի՛ ընթերցող,

Մենք՝ հայերս, փառավոր պատմություն, մշակութային հարուստ ժառանգություն և ուժեղ կամք ունեցող ազգ ենք: Դարերի ընթացքում ստիպված ենք եղել հաղթահարել բազմաթիվ մարտահրավերներ՝ պատերազմ, կոտորած, սով, բնական աղետներ, հետապնդումներ... Դա, սակայն, մեզ չի խանգարել հառնել որպես փյունիկ: Ճակատագրի բերումով մենք սփռվել ենք աշխարհով մեկ:

Քարտեզին նայելիս դժվար չէ նկատել դա: Գրեթե չկա մի երկիր, որտեղ դրսևորված չլինի հայի ստեղծագործ ոգին: Այնտեղ, ուր հայն է, պետք է կառուցվեն հուշարձաններ, եկեղեցիներ, ու քանդակվեն խաչքարեր... Այսպես հայը փորձում է պահպանել ինքնությունը և վառ պահել իր հիշողությունները Հայրենիքի մասին:

Հուշարձանները սոսկ քարեր չեն: Դրանք մեր պատմության լավ ու վատ օրերի վավերագրերն ու խոսող վկաներն են: Այդ հուշարձանները նաև երախտիքի, հարգանքի տուրքի ու մեծարման հավաստիք են բոլոր նրանց, ովքեր հայոց պատմության մի մասն են կազմել մեր տխրության և ուրախության օրերին:

Սակայն Հայաստանում և երկրի սահմաններից դուրս գտնվող հայերին միմյանցից բաժանող տարածությունները միշտ չէ, որ թույլ են տալիս ճանաչել այդ հուշարձանները, գնահատել ու հպարտանալ դրանցով: Մինչդեռ դրանցից շատերն արվեստի իսկական գործեր են՝ արժանի ճանաչվելու նախնառաջ մեր՝ հայերիս շրջանում:

ՎիվաՍել–ՄՏՄ–ն ուրախությամբ է ընդունել հայկական հուշարձանները հրատարակությամբ զեզ ներկայացնելու առաջարկը:

Հուսով ենք՝ կգնահատեք այս ժողովածուն: Վստահ ենք նաև, որ այս գիրքը հայոց աշխարհը նորովի բացահայտելու հրապուրիչ ճամփորդության սկիզբը կդառնա:

Ռաֆ Յիրիկյան
ՎիվաՍել–ՄՏՄ–ի գլխավոր տնօրեն

Dear reader,

We, Armenians, are a Nation of glorious history, rich cultural heritage, and strong will. Throughout time, we have overcome challenges – wars, massacres, famine, persecutions, and natural disasters – and have resurrected like a phoenix. The winds of history have taken us to foreign countries, and have scattered us all over the world.

Take a look at the world map, and you will see Armenian hearths in almost every country. Anywhere Armenians step, they erect monuments, churches, or khatchkars... That's how we give body and soul to the memories of our dear Homeland; that's how we guard the fire of the Armenian identity alive.

Monuments are speaking stones – they tell our stories of the good and dire days that have passed, they say words of gratitude, praise and honor those, who are part of our history, and have been with us in the days of sorrow and joy.

But the distances separating Armenians in Armenia or beyond its borders are merciless and, we must confess, very few of us can boast of having had a chance to know and to appreciate those monuments. Whereas there are many true pieces of art among them that deserve recognition first of all by us – Armenians.

That is the reason VivaCell–MTS welcomed the idea of bringing together those monuments to your attention and introducing them in the volume that you hold in your hands.

We hope, you will enjoy the book and this will be just the beginning of a fascinating journey to re–discovering the Armenian world.

Ralph Yirikian
VivaCell–MTS General Manager

Նախաբան

Պատմության տարբեր ժամանակահատվածներում հաստատվելով Հայաստանի սահմաններից դուրս՝ հայերը վայելել են հյուրընկալող երկրների բնակչության հարգանքն ու վստահությունը և իրենց ներդրումն են ունեցել քաղաքականության, գիտության, ռազմական, արվեստի և արհեստների ասպարեզներում՝ ի նպաստ այդ երկրների կայացմանն ու զարգացմանը: Մինևույն ժամանակ, հայերը ջանք չեն խնայել հավատարիմ մնալու սեփական կրոնին և մշակույթին՝ պահպանելով հայոց լեզուն, գիրը, հավատքը՝ ստեղծելով եկեղեցիներ, դպրոցներ, գրադարաններ, գիտական կենտրոններ, մամուլ և այլն:

Առաջարկվող գիրքը վերջին տասնամյակներում արված թերևս փոքրաթիվ փորձերից է ներկայացնելու աշխարհի տարբեր երկրներում ապրող հայ արվեստագետների կողմից և հայ համայնքների ու կազմակերպությունների նախաձեռնությամբ ստեղծված հուշարձանները:

Կոթողների թվում բազմաթիվ խաչքարեր կան: Հնուց ի վեր հայերը խաչքարեր են տեղադրել ի նշան ամենատարբեր իրադարձությունների՝ պահպանելով այդ սովորույթը նաև այսօր:

Տարատեսակ հուշարձանների միջոցով հայերը նաև իրենց երախտիքն ու պատկառանքն են արտահայտել Հայաստանի պատմության դժվարին օրերին աջակցության ձեռք մեկնած օտարազգի գործիչների և բարեկամների հանդեպ:

Գրքում ներկայացված են թե՛ հայաստանաբնակ, և թե՛ Հայաստանից դուրս ապրող հայ վարպետների աշխատանքներ, որոնք իրենց ուրույն տեղն են գրավել օտար երկնքի տակ:

Անշուշտ, հրատարակության նախաձեռնողները չեն հավակնում դրա ամփոփ լինելուն: Վստահաբար, կան հուշարձաններ, որոնք տեղ չեն գտել այս գրքում: Պատճառներից մեկն այն է, որ արտասահմանի հայկական հուշարձանների մասին դեռևս չկա ամփոփ և պարբերաբար լրացվող արխիվ, ինչը զգալի դժվարություններ է ստեղծում դրանց մասին տեղեկություններ որոնելիս: Մյուսը առկա տվյալների թերի լինելն է, որը լրացուցիչ խոչընդոտ է հայկական հուշարձանները պատշաճ ներկայացնելու համար: Եվ վերջապես, երրորդ հանգամանքը, որի պատճառով այս կամ այն հուշարձանը չի ընդգրկվել այս հատորում, կոթողների մեծ թիվն է. այսպես, Ֆրանսիայում կա հայկական ավելի քան հարյուր հուշարձան, որոնցից միայն կեսն է ներկայացված այստեղ: Չներառված մասը հույս ունենք զետեղելու հրատարակության հաջորդ հատորում: Ակնկալում ենք նաև ընթերցողի աջակցությունը հայկական հուշարձանների մասին տեղեկություններ հայթայթելու հարցում:

Գրքի հեղինակները խորին շնորհակալություն են հայտնում ՎիվաՍել–ՄՏՄ–ին, որի շնորհիվ այս գիրքն իրականություն դարձավ, ինչպես նաև բոլոր նրանց, ովքեր մասնակցեցին աշխարհասփյուռ հայկական հուշարձանների մասին տեղեկությունների հավաքմանը և իրենց դիտարկումներով ու խորհուրդներով էապես օգնեցին դրանք ներկայացնելուն:

Preface

Settling beyond the borders of Armenia in the course of the history, Armenians enjoyed the respect and the trust of the host countries and contributed to a great extent to the formation and the development of those nations in politics, military, science, arts and crafts. The Armenians, at the same time, spared no effort to stay loyal to their own religion and culture, keeping the Armenian language, literature, and religion by creating churches, schools, libraries, research centers, press, and other institutions.

This book is one of the few attempts made during the last decades to present the numerous monuments created by the Armenian artists and upon the initiative of the Armenian communities and organizations of the world, and acquaint them to the reader.

You will find numerous khatchkars, Armenian cross–stones, in the book. Since the ancient times, Armenians have crafted khatchkars dedicating them to a wide array of events and have preserved this tradition until our days.

For Armenians, monuments are also unique tributes to people, who stretched a supporting hand to them in the hard periods of the Armenian history.

The book includes works by Armenian artists both from Armenia and abroad, which now have their special place under foreign skies.

Of course, the initiators of the book do not aspire to the comprehensiveness of the publication. Definitely, there are monuments, which are not included in the volume.

One of the reasons for those pieces of art not included in the book was the lack of a comprehensive and regularly updated database on the Armenian monuments abroad, which created significant problems when retrieving information. The next reason was its incompleteness, which was one more obstacle to presenting the Armenian monuments in an appropriate manner.

Thirdly and finally, the quantity of the monuments was another reason for many of them to be left out: in France, for instance, there are more than a hundred of Armenian monuments, with only half of them presented here. The rest will hopefully be included in the next volume of the edition. We also expect the readers’ support in gathering information about monuments not mentioned in this volume.

Authors of the book extend their gratitude to VivaCell–MTS without whom this book would never be published; as well as to those, who took part in both the gathering of the information about the Armenian monuments, and extensively helped with their observations and advice to appropriately present those monuments.

ԱՎՍՏՐԻԱ AUSTRIA

Վիեննա Vienna

Ֆրանց Վերֆելին նվիրված հուշարձան

Շիլլերի անվ. հրապարակ
Գրանիտ, բրոնզ
Չեղինակներ՝
Օ. Պետրոսյան
Ռ. Մարտիրոսյան

Նախաձեռնությունը՝
Չայ-ավստրիական
բարեկամության ընկերության,
22 արտգործնախարարության,
«Մուսա լեռ» հայրենակցական
փողոց, 22 սահմանադրական
դատարանի փոխնախագահ
Վ. Չովհաննիսյանի, 22 ներքին
գործերի փոխնախարար
Շ. Չունյանի և այլ
կազմակերպությունների ու
անհատների

Monument to Franz Werfel

The Schiller Square
Granite, bronze

Authors

O. Petrossian
R. Martirosian

Initiative of the Austrian-
Armenian Friendship Society,
RA Ministry of Foreign Affairs,
Mousa Ler Compatriotic
Union, Deputy Chairman of RA
Constitutional Court
V. Hovhannisyan, Deputy
Minister of Interior
H. Hunanyan and other
organizations and individuals

1998

Vienna

Վիեննա Vienna

Չայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Սբ Չռիփսիմե եկեղեցու
տարածք

Բրոնզ

Չեղինակ՝

Ռ. (Բերանշ)

**Չարությունյան-
Թամրազյան**

Նախաձեռնությունը՝
Կ. Փափազյանի
և Ավստրիայի հայ
առաքելական եկեղեցական
համայնքի

Monument in memory of the Armenian Genocide victims

Territory of St Hripsime
Church

Bronze

Author

R. (Beransch)
Harutunian-Tamrazian

Initiative of K. Papazian and
the Armenian Apostolic
Church Community of Austria

1985

Վիեննա Vienna

Խորհրդային
բանակին նվիրված
հուշահամալիր

«Շվարցենբերգ»
հրապարակ

Բազալտ, գրանիտ, բրոնզ

Չեղինակներ՝

Ս. Յակովլև

Մ. Ինթիզարյան

Նախաձեռնությունը՝
խորհրդային
կառավարության
և Վիեննայի
քաղաքապետարանի

The Soviet Army Memorial

The Schwarzenberg Square

Basalt, granite, bronze

Authors

S. Yakovlev

M. Intizarian

Initiative of the Soviet
government and the Vienna
Municipality

1945

Vienna

Վիեննա Vienna

Հայաստանում
քրիստոնեությունը
որպես պետական
կրոն ընդունելու
1700–ամյակին
նվիրված հուշարձան

Սբ Չռիփսիմե եկեղեցու
տարածք, «Արմենիեր»
հրապարակ

Բազալտ, բրոնզ
Չեդինակ՝

Մ. Հակոբյան

Նախաձեռնությունը՝
Ավստրիայի հայ
առաքելական եկեղեցական
համայնքի

**Monument devoted to
the 1700th anniversary
of adopting Christianity
as a state religion in
Armenia**

Territory of St Hripsime
Church, the Armenier
Square

Basalt, bronze

Author

M. Hakobyan

Initiative of the Armenian
Apostolic Church Community
of Austria

2001

Vienna

Վիեննա Vienna

Խաչքար ի նշան
երախտիքի՝ 1988
թ. երկրաշարժից
հետո Ավստրիայի
ժողովրդի կողմից
Հայաստանին
ցուցաբերած
օգնության համար

Սբ Անտոնիոսի եկեղեցու
մոտ

Տուֆ

Չեդինակ՝

Վ. Պետրոսյան

Նախաձեռնությունը՝
Հայաստանում երկրաշարժից
տուժաժնեքին տրամադրվող
օգնությունը համակարգող
մարմնի

**Khatchkar in gratitude
to the Austrian people
for the aid to Armenia
after the 1988
earthquake**

Near St Antonius Church

Tufa

Author

V. Petrosyan

Initiative of the Armenian
Earthquake Aid Coordination
Body

1989

Վիեննա Vienna

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Վիեննայի
կենտրոնական
գերեզմանատուն
Մարմար

Նախաձեռնությունը՝
Վ. Արուտյունյանի և
հայ համայնքի

**Khatchkar in memory
of the Armenian
Genocide victims**

Central Cemetery of
Vienna

Marble

Initiative of V. Arutunian
and the Armenian community

1990

Վիեննա Vienna

Ռաուլ Ասլանի
գերեզմանաքարը

«Գրինցինգ»
գերեզմանատուն
Մարմար

Նախաձեռնությունը՝
Վիեննայի
քաղաքապետարանի

1960

**Raoul Aslan's
gravestone**

The Grinzing
Cemetery
Marble

Initiative of the Vienna
Municipality

Վիեննա Vienna

Ռաուլ Ասլանի
կիսանդրին

«Բուրգ» թատրոն
Բրոնզ, մարմար

Նախաձեռնությունը՝
«Բուրգ» թատրոնի
տնօրինության

1963

**Bust of
Raoul Aslan**

Burgtheater
Bronze, marble

Initiative of the
Burgtheater
administration

ԲԵԼԳԻԱ BELGIUM

Բրյուսել Brussels

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Անրի Միշոյի անվ.
հրապարակ

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
Ա. Ակայանի և Բրյուսելի
քաղաքապետարանի

**Khatchkar in memory
of the Armenian
Genocide victims**

The Henri Michaux Square

Tufa

Initiative of A. Akayan and
Brussels Municipality

1995

Brussels

Անտվերպեն Antwerp

Խաչքար

Սբ Վիկթորորդուս
եկեղեցի

Տուֆ

Չեղինակ՝

2. Սոֆոյան

Նախաձեռնությունը՝
2. Բարսեղյանի

Khatchkar

St Willibrordus Church

Tufa

Author

H. Sofoyan

Initiative of H. Barseghyan

2003

Antwerp

Brussels

Գենտ Ghent

Ղանիել Վարուժանին
նվիրված
հուշատախտակ

Գենտի համալսարանի
գրադարան

Բրոնզ

Նախաձեռնությունը՝
Գենտի համալսարանի
տնօրինության

Daniel Varoujan

memorial plaque

Ghent University Library

Bronze

Initiative of the Ghent
University administration

1958

Ghent

Brussels

**Սոֆիա
Sofia**

Խաչքար

«Երևան» զբոսայգի
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝
Երևանի
քաղաքապետարանի

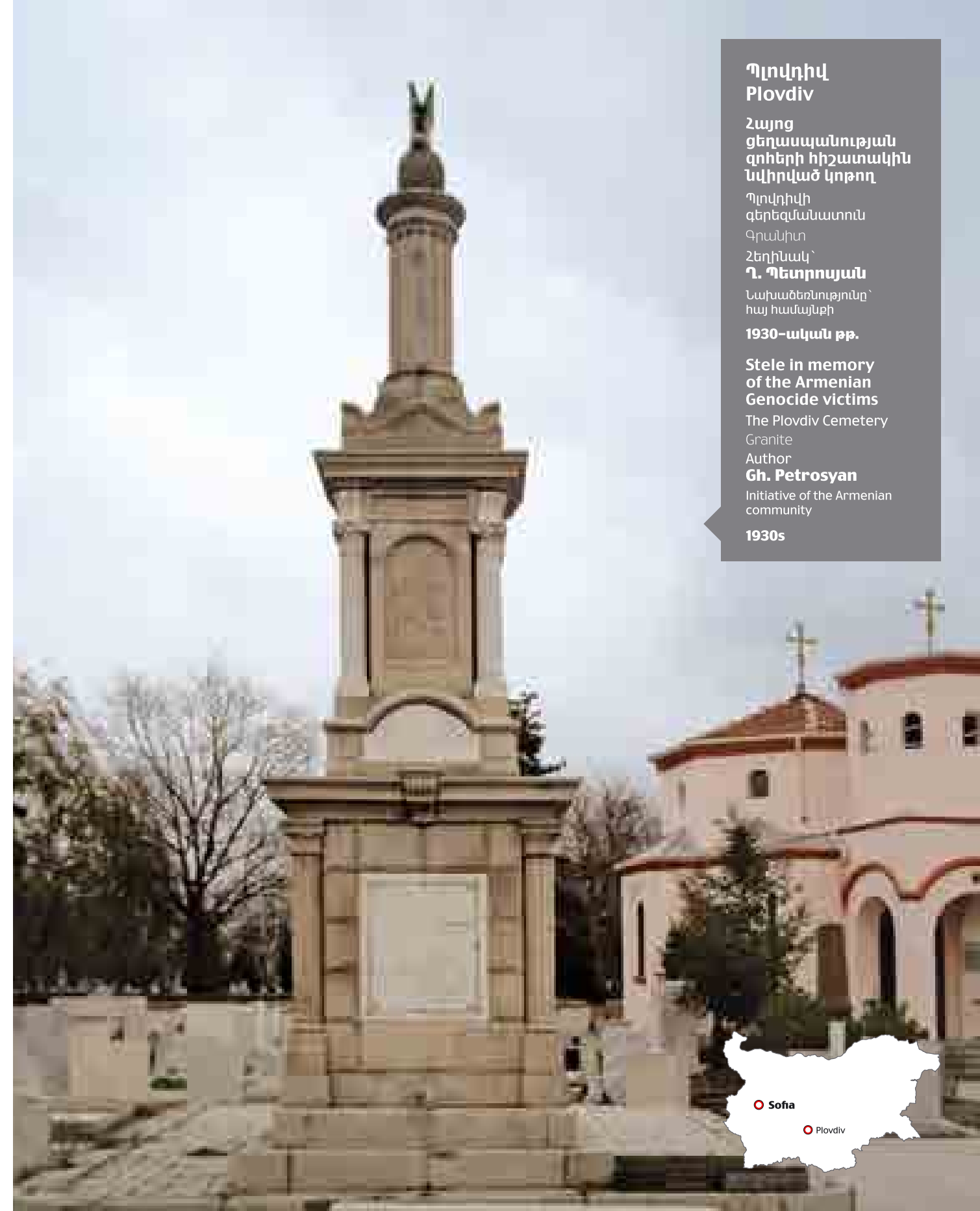
Khatchkar

Yerevan Park
Tufa
Initiative of the Yerevan
Municipality

2008

○ Sofia

**Պլովդիվ
Plovdiv**

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված կոթող

Պլովդիվի
գերեզմանատուն
Գրանիտ
Հեղինակ՝
Ղ. Պետրոսյան
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

1930-ական թթ.

**Stele in memory
of the Armenian
Genocide victims**

The Plovdiv Cemetery

Granite

Author

Gh. Petrosyan

Initiative of the Armenian
community

1930s

○ Sofia

○ Plovdiv

Պլովդիվ Plovdiv

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Սբ Գևորգ եկեղեցու բակ
Տուֆ

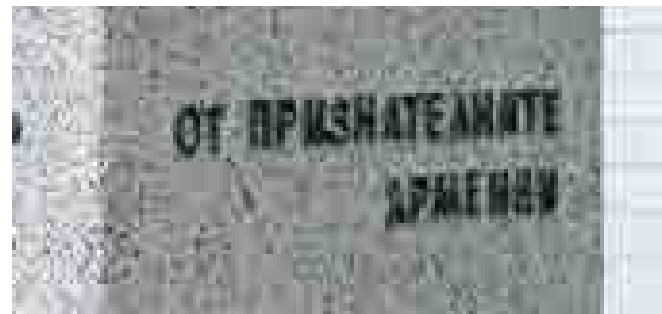
Նախաձեռնությունը՝
Պլովդիվի հայ առաքելական
եկեղեցական խորհրդի
և հայ համայնքի

**Khatchkar in memory
of the Armenian
Genocide victims**

St Gevorg Church yard
Tufa

Initiative of the Armenian
Apostolic Church Council of
Plovdiv and the Armenian
community

2005

Պլովդիվ Plovdiv

Պեյո Յավորովի կիսանդրին

Սբ Գևորգ եկեղեցու մոտ
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Bust of Peyo Yavorov

Near St Gevorg Church
Granite

Initiative of the Armenian community

1991

Պլովդիվ Plovdiv

Ստեփան Շահումյանի կիսանդրին

Սբ Գևորգ եկեղեցու բակ
Գիպս
Նախաձեռնությունը՝ Պլովդիվի
քաղաքապետարանի

1960-ական թթ.

Bust of Stepan Shahumyan

St Gevorg Church yard

Plaster

Initiative of the Plovdiv Municipality

1960s

Պլովդիվ Plovdiv

**Թյուրյունջյան
ընտանիքին
նվիրված
հուշատախտակ**

Թյուրյունջյան
վարժարան
Ալյումին, բրոնզ
Հեղինակ՝
Ս. Չավարինով

Նախաձեռնությունը՝
Թյուրյունջյան
վարժարանի
տնօրինության

**The Tiutunjan
family memorial
plaque**

The Tiutunjan College

Aluminum, bronze

Author

S. Zavarinov

Initiative of the
Tiutunjan College
administration

1993

Պլովդիվ Plovdiv

**Կոմիտասին
նվիրված
հուշատախտակ**

Սբ Գևորգ եկեղեցու
պատ

Մարմար, բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
Սբ Գևորգ եկեղեցու
խորհրդի

1930–ական թթ.

**Komitas memorial
plaque**

St Gevorg Church wall

Marble, bronze

Initiative of the St Gevorg
Church Council

1930s

Պլովդիվ Plovdiv

**Բալկանյան
և Առաջին
համաշխարհային
պատերազմների
հայ զինվորների
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան**

Սբ Գևորգ եկեղեցու
բակ

Բազալտ

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

1930–ական թթ.

**Monument in
memory of the
Armenian soldiers
of the Balkan and
First World wars**

St Gevorg Church yard

Basalt

Initiative of the Armenian
community

1930s

Գեներալ Տոշևո General Toshevo

2009

Ռուսաց ցար Ալեքսանդր II–ի
հիշատակին նվիրված խաչքար

Տուֆ
Շեդիխակ՝ **Բ. Լոռեցի**
Նախաձեռնությունը՝ Բուլղարիայի հայերի միության
և Չոլսեփյան եղբայրների

**Khatchkar in memory of the Russian
tsar Alexander II**

Կաթ
Հեղինակ **Բ. Լորեցի**
Initiative of the Union of Armenians of Bulgaria and
the Hovsepyan brothers

Բատակ Batak

2008

Բատակի զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝ Չոլսեփյան եղբայրների

**Khatchkar in memory of the victims
of Batak**

Գրանիտ
Initiative of the Hovsepyan brothers

Բուրգաս Burgas

Մեծ եղեռնի զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Սբ Խաչ եկեղեցու բակ
Բրոնզ
Շեդիխակ՝

Չ. Արաբյան

Նախաձեռնությունը՝
«Երևան» հայկական
կրթամշակութային
կազմակերպությունների
միության և հայ համայնքի

**Monument in
memory of the
Armenian Genocide
victims**

St Khatch Church yard

Բրոնզ

Հեղինակ

Խ. Արաբյան

Initiative of the Yerevan
Union of the Armenian
Cultural-Educational
Organizations and the
Armenian community

1991

Վառնա
Varna

Չորավար Անդրանիկ Օզանյանի նվիրված հուշարձան

Գալատա թաղամաս
 Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
 Հովսեփյան եղբայրների

Monument to General Andranik Ozanian

Galata district
 Tufa

Initiative of the Hovsepyan brothers

2011

Վառնա
Varna

Հուշարձան տան մոտ, որտեղ 1905–1914 թթ. ապրել է Չորավար Անդրանիկ Օզանյանը

Ասպարուխով թաղամաս
 Բետոն, բրոնզ

Նախաձեռնությունը՝ «ՕՖ–Վառնա» համայնքային կոմիտեի, «Երևան» կրթամշակութային ընկերության

Monument near the house, where General Andranik Ozanian lived from 1905 till 1914

Asparuhov district
 Concrete, bronze

Initiative of the OF–Varna Community Committee, the Yerevan Educational–Cultural Society

1987

Վառնա
Varna

Հուշատախտակ՝ Չորավար Անդրանիկ Օզանյանի տան պատին

Տուֆ

Memorial plaque on General Andranik Ozanian's house wall

Tufa

1987

A tall, rectangular, reddish-brown stone monument. The upper portion features a large, stylized cross with a central vertical shaft and horizontal arms. Below the cross is a circular medallion containing a relief carving. The monument is set against a wall of rough, light-colored stone. At the base of the monument, there is a low, wide, rectangular stone foundation or base, also made of reddish-brown stone, which appears to have some faint, illegible inscriptions or carvings.

9

Վառնա
Varna

**Հայ նահատակների
հիշատակին
նվիրված խաչքար**

Վառնայի
քաղաքապետարանի
մոտ
Գրանիտ
Չեդինակ՝
Ա. Մխիթարյան
Նախաձեռնությունը՝
Հովսեփյան եղբայրների

**In memory of the
Armenian victims**
Near the Varna
Municipality
Granite
Author
A. Mkhitaryan
Initiative of the Hovsepyan
brothers

2005

Պրովադիա
Provadia

**Գեներալ Ֆիլադելֆ
Ռինդինին նվիրված
հուշարձան**

Ստարոսելց
Մարմար
Նախաձեռնությունը՝
Ա. Ղազարյանի

**Monument to
General Philadelph
Ryndin**
Staroselets
Marble
Initiative of A. Ghazaryan

2008

Սիլիստրա
Silistra

**Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան**

Սբ Աստվածածին
եկեղեցու բակ
Չեդինակ՝
Դ. Ապելյան
Նախաձեռնությունը՝
Սբ Աստվածածին
եկեղեցու խորհրդի

**Monument in
memory of the
Armenian
Genocide victims**
St Astvatsatsin Church
yard
Author
D. Apelian
Initiative of
the St Astvatsatsin
Church Council

2005

Կավարնա
Kavarna

**Երանոս
Երանոսյանին
նվիրված
հուշարձան**

Ե. Երանոսյան փողոց
Բետոն, գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝
Ա. Ղազարյանի

**Monument to
Yeranos Yeranosian**
Ye. Yeranosian str.
Concrete, granite
Initiative of A. Ghazaryan

2007

Շումեն Shumen

Գեներալ Վալերիան Մադաթովի կիսանդրին
Քաղաքային գրոսայգի
Գրանիտ, բրոնզ
Չեղինակ՝ **Գ. Ֆրանգուլյան**
Նախաձեռնությունը՝ Գ. Ջեսոյանի

Bust of General Valerian Madatov
Town park
Granite, bronze
Author **G. Frangulyan**
Initiative of G. Qesoyan

2008

Շումեն Shumen

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքար
Սբ Աստվածածին եկեղեցու բակ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar in memory of the Armenian Genocide victims
St Astvatsatsin Church yard
Tufa
Initiative of the Armenian community

2008

Ռուսե Rousse

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշաքար

Սբ Աստվածածին եկեղեցու բակ
Մարմար
Չեղինակ՝
Զ. Գարագաշյան
Նախաձեռնությունը՝
Սբ Աստվածածին եկեղեցու խորհրդի

Memorial stone to the Armenian Genocide victims

St Astvatsatsin Armenian Church yard
Marble
Author
H. Garagashian
Initiative of the St Astvatsatsin Church Council

1987

Պազարջիկ Pazardjik

Հովհաննես Սավազյանին նվիրված հուշատախտակ

Կենտրոնական երկաթուղային կայարան
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝
Պազարջիկի քաղաքապետարանի

Hovhannes Savadjian memorial plaque
Central Railway Station
Granite
Initiative of the Pazardjik Municipality

Բոխում
Bochum

«Խաղաղություն»

Քրիստոսաբիրիտե
եկեղեցու բակ
Պղինձ
Չեդինակ՝
Ա. Վարդանյան

Peace

Christuskirche
Church yard
Copper
Author
A. Vardanyan

2006

Բրեմեն
Bremen

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Բազալտ

Չեդինակ՝

Ա. Փանոսյան

Նախաձեռնությունը՝
Հայկական մշակութային
ժառանգության
հիմնադրամի և Համբուրգի
հայկական մշակութային
հիմնադրամի

**Khatchkar in memory
of the Armenian
Genocide victims**

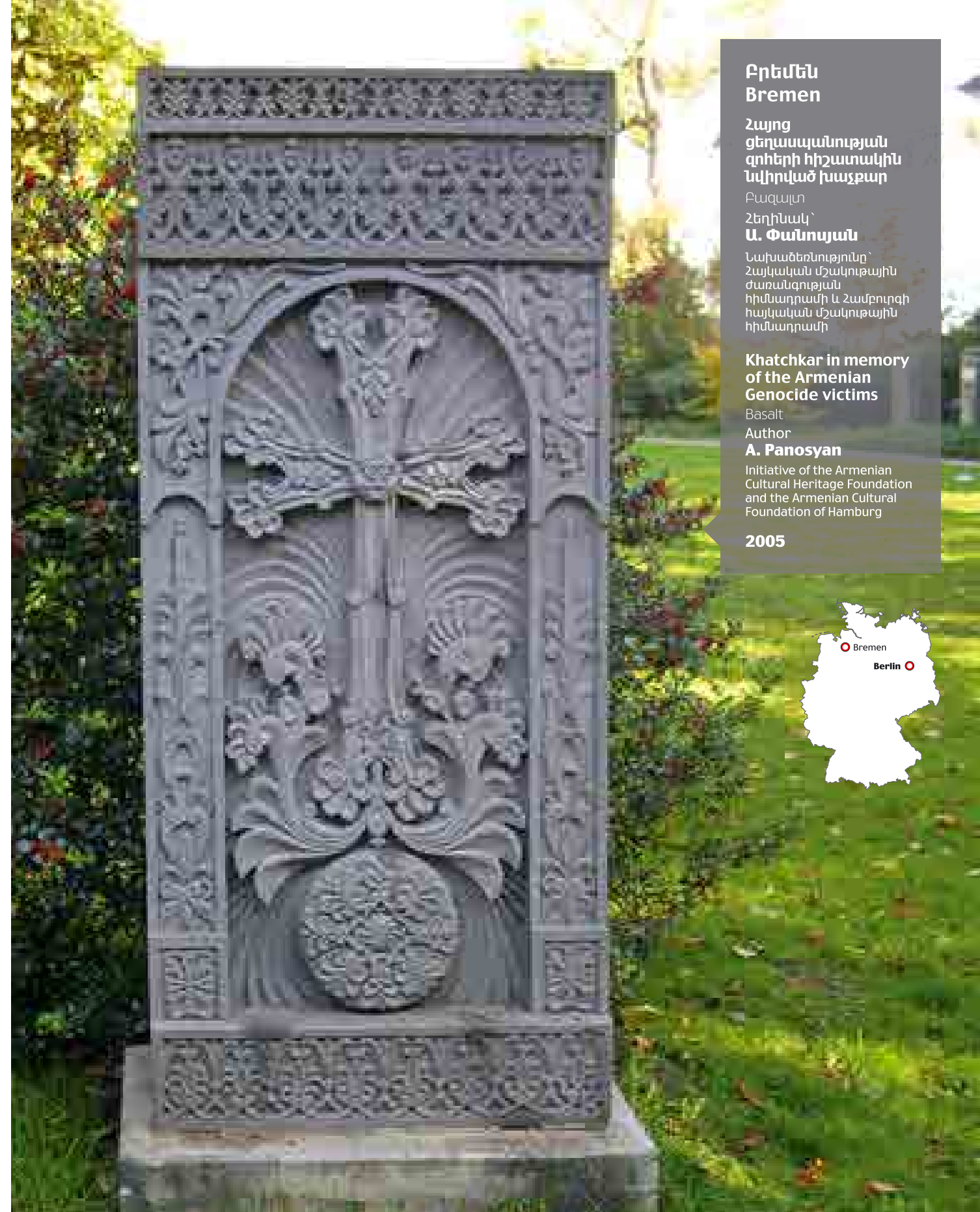
Basalt

Author

A. Panosyan

Initiative of the Armenian
Cultural Heritage Foundation
and the Armenian Cultural
Foundation of Hamburg

2005

Քյոլն Cologne

Պատմական
հուշարձան.
կայսրուհի
Թեոֆանուի
քարատապանը

Սբ Պանտալեոնի
եկեղեցի
Մարմար

**Historical
monument,
Empress
Theophanou's
sarcophagus**
St Pantaleon's
Church
Marble

Բրաունշվայգ Braunschweig

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար
Նախաձեռնությունը՝
Լունեբուրգի հայկական
վշակության
ժառանգության
հիմնադրամի

**Khatchkar in memory
of the victims of the
Armenian Genocide**
Initiative of the Armenian
Cultural Heritage
Foundation of Luneburg

2005

Այշի Հյոխշտադտ Höchstadt an der Aisch

խաչքար

Հեղինակներ՝
**Վ. Ավետիսյան
Ա. Ավետիսյան**

Նախաձեռնությունը՝
հայ կաթոլիկ համայնքի

Khatchkar

Authors
**V. Avetisyan
A. Avetisyan**

Initiative of the Armenian
Catholic community

Պոտսդամ Potsdam

Յոհաննես
Լեփսիուսին
նվիրված
հուշաքար

Հեղինակներ՝
**Ա. Կուն
Լ. Գրամբախ
Հ. Գոլց**

**Memorial stone to
Johannes Lepsius**

Authors
**A. Kuno
L. Grambach
H. Goltz**

2008

ՀԱՆԻԱ
DENMARK

Կոպենհագեն
Copenhagen

«Կյանքն
օտարության մեջ»

Հոլմեն
ֆիբերբետոն
Հեղինակ՝
Ա. Գեորգենս

Նախաձեռնությունը՝
Դանիայում կարմիր խաչի

Life in Exile

Holmen
Fiber concrete

Author
A. Georgens

Initiative of the Red Cross
in Denmark

1996

Կոպենհագեն
Copenhagen

Խաչքար՝ ի հիշատակ 1915, 1937,
1988 և այլ տարիների հայ զոհերի

Սբ Ստեփանոս եկեղեցու բակ
Կերամիկա

Հեղինակ՝ **Ա. Գեորգենս**

Նախաձեռնությունը՝ Ա. Աղաբալյանի, Հայ
քրիստոնեական մշակութային կենտրոնի,
Դանիական եկեղեցու արքեպիսկոպոսի և
հոգևոր ղեկավարության

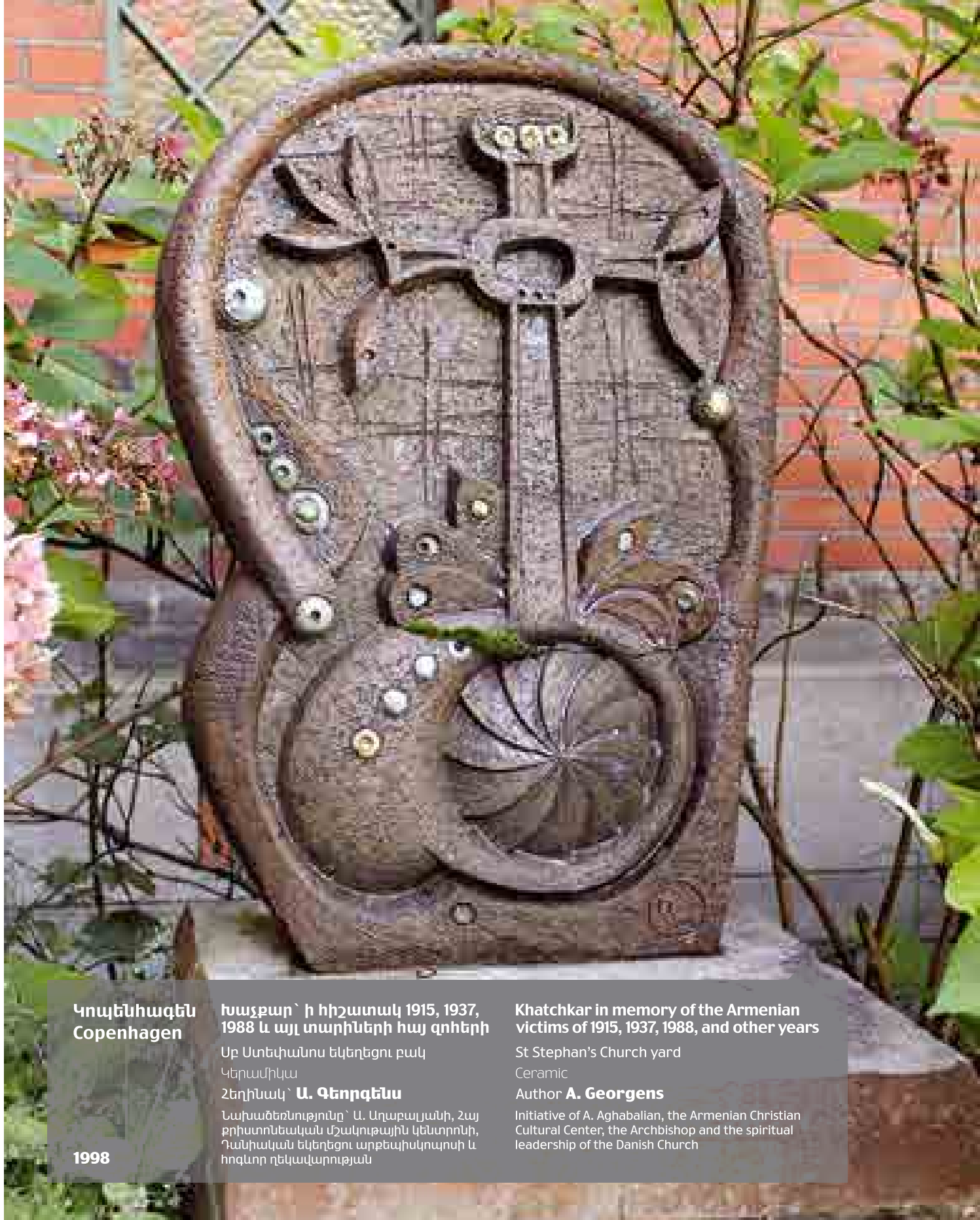
1998

Khatchkar in memory of the Armenian
victims of 1915, 1937, 1988, and other years

St Stephan's Church yard
Ceramic

Author **A. Georgens**

Initiative of A. Aghabalian, the Armenian Christian
Cultural Center, the Archbishop and the spiritual
leadership of the Danish Church

**Տալլին
Tallinn**

**Սբ Գրիգոր
Լուսավորիչ
եկեղեցուն նվիրված
խաչքար**

Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցու բակ

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Khatchkar for the
St Gregory the
Illuminator Armenian
church**

St Gregory the Illuminator
Church yard

Tufa

Initiative of the Armenian
community

1989

**Տարտու
Tartu**

**Խաչատուր
Աբովյանի
կիսանդրին**

Տարտուի
համալսարան
Մարմար

Նախաձեռնությունը՝
Տարտուի համալսարանի
տնօրինության

**Bust of Khachatur
Abovyan**

Tartu University

Marble

Initiative of the Tartu
University administration

**Տարտու
Tartu**

**Հայաստանի
և էստոնիայի
ժողովուրդների
բարեկամությունը
խորհրդանշող
խաչքար**

Քաղաքային գրոսայգի
Տուֆ

Հեղինակ՝

Հ. Զիլավյան

Նախաձեռնությունը՝
Գյումրիի բնակիչների

**Khatchkar
symbolizing the
friendship between
the Armenian and
the Estonian peoples**

Town park

Tufa

Author
H. Jilavyan

Initiative of the residents
of Gyumri

1978

Ալիկանտե Alicante

Խաչքար՝
«Ի խորհուրդ հայ
ժողովրդի և ի
պահպան
Ալիկանտեի հայ
համայնքի»

«Էլ Պալմերալ» գրոսայգի
Տուֆ

Հեղինակ՝
Ռ. Նալբանդյան

Նախաձեռնությունը՝
Թ. Սաֆարյանի, Ալիկանտեի
«Հայաստան» հայկական
միության և Ալիկանտեի
քաղաքապետարանի

**Khatchkar, As Precept
to the Armenian
People and as Guard
of the Armenian
Community of
Alicante**

El Palmeral Park

Tufa

Author

R. Nalbandyan

Initiative of T. Safaryan, the
Hayastan Armenian Union
of Alicante, and the Alicante
Municipality

2005

Միսլատա Mislata

«Կենաց խաչ»

Մարմար

Հեղինակ՝

Զ. Միրզոյան

Նախաձեռնությունը՝
«Արարատ» միության

Cross of Life

Marble

Author

J. Mirzoyan

Initiative of the Ararat Union

2010

**Հռոմ
Rome**

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքար
Լևոնյան հայկական ուսումնարանի այգի
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ Բզումառի Արծիվյան միաբանության

Khatchkar in memory of the Armenian Genocide victims
The Levonian Armenian College garden
Tufa
Initiative of the Ardzivian Congregation of Bzommar

**Հռոմ
Rome**

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված և հայ-իտալական բարեկամությունը խորհրդանշող խաչքար
Սբ Նիկողայոս հայկական եկեղեցու հրապարակ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Ասատրյանի

Khatchkar in memory of the Armenian Genocide victims and as a sign of Armenian-Italian friendship
St Nicholas Catholic Armenian Church Square
Tufa
Initiative of A. Asatryan

2007

**Ուդինե
Udine**

2008

Հայ-իտալական բարեկամությանը նվիրված հուշարձան
Բրոնզ, գրանիտ
Շեղինակ՝ **2. Մատինյան**
Նախաձեռնությունը՝ Ա. Պավլովի, Ա. Մանվելյանի և Կ. Շահբազյանի

Monument to the Armenian-Italian Friendship
Bronze, granite
Author **H. Matinyan**
Initiative of A. Pavlov, A. Manvelyan and K. Shahbazyan

Նարդո Nardo

Գրիգոր Լուսավորչի արձանը

Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցի

Statue of Gregory the Illuminator

St Gregory the
Illuminator Church

Միլան Milan

Պիետրո Բուչուկյանի՝ Հայոց ցեղասպանության
միջազգային ճանաչմանն ուղղված
գործունեությանը նվիրված քար
Գրանիտ
Արդարության այգի

Stone devoted to Pietro Kuciukian's efforts for the
international recognition of the Armenian Genocide
Granite
Garden of the Righteous

Միլան Milan

Խաչքար

Սբ Ամբրոջո եկեղեցու մոտ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar

Near St Ambrogio Church
Tufa
Initiative of the Armenian community

Վենետիկ Venice

Ղևոնդ Ալիշանի կիսանդրին

Սբ Ղազար կղզի
Բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
Մխիթարյան
միաբանության

Bust of Ghevond Alishan

San Lazzaro Island
Bronze
Initiative of the
Mekhitarist Congregation

Վենետիկ Venice

Խաչքար

Սբ Ղազար կղզի

Բազալտ

Նախաձեռնությունը՝
Մխիթարյան
միաբանության

Khatchkar

San Lazzaro Island

Basalt

Initiative of the
Mekhitarist Congregation

1960

Վենետիկ Venice

Մխիթար Սեբաստացու կիսանդրին

Մուրադ-

Ռափայելյան

վարժարան

Մարմար

Bust of Mekhitar Sebastatsi

The Moorat-Rapael

College

Marble

Վենետիկ Venice

Մխիթար Սեբաստացու արձանը

Սբ Ղազար կղզի

Բրոնզ, մարմար

Հեղինակ՝

Անտոնիո Բաջջո

Նախաձեռնությունը՝

Մխիթարյան

միաբանության

Statue of Mekhitar Sebastatsi

San Lazzaro Island

Bronze, marble

Author

Antonio Baggio

Initiative of the Mekhitarist
Congregation

Ֆլորենցիա
Florence

«Հանդիպում»
«Բորգեզե պալատ արտ» հյուրանոց
Մարմար
Հեղինակ՝ **Վ. Ավետիս**
Նախաձեռնությունը՝ «Բորգեզե պալատ արտ»
հյուրանոցի

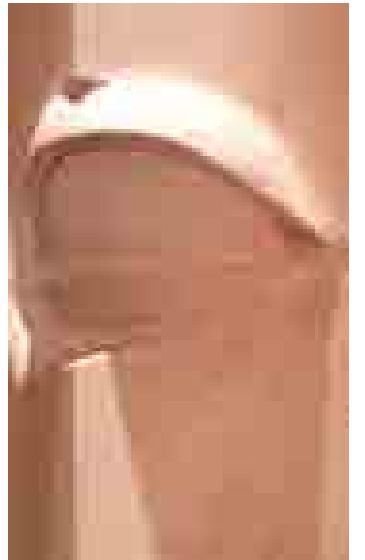
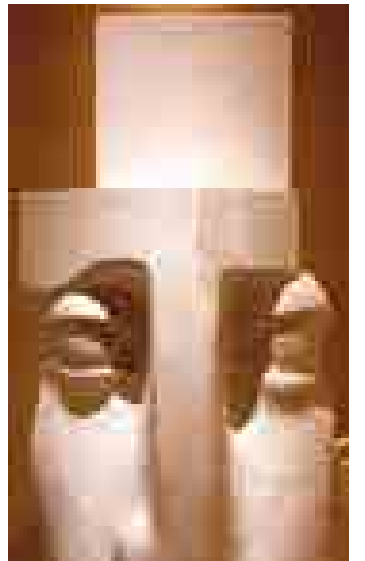
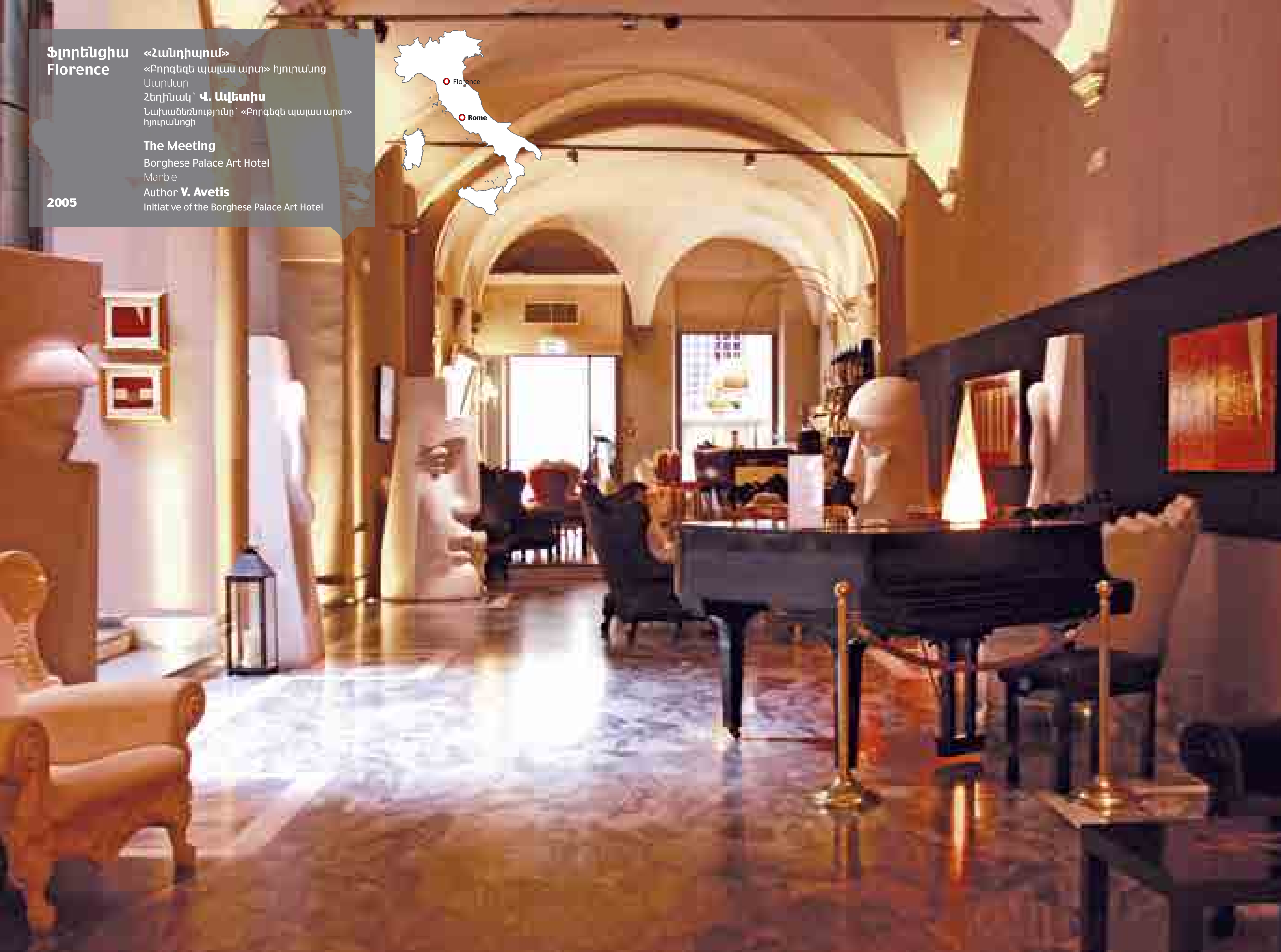
The Meeting

Borghese Palace Art Hotel
Marble

Author **V. Avetis**

Initiative of the Borghese Palace Art Hotel

2005

Ֆլորենցիա Florence

Մարիա Մադդալենա
Ֆրեսկոբալդի
Կապալոնիի արձանը

Սինյա
Կարրարայի մարմար
Չեդինակ՝
Վ. Ավետիս

**Maria Maddalena
Frescobaldi Capponi's
statue**

Signa
Carrara marble
Author
V. Avetis

2011

Ֆլորենցիա Florence

«Չգացմունք»

«ԲՆԼ» բանկ,
Չանրապետության
հրապարակ

Մարմար

Չեդինակ՝

Վ. Ավետիս

Նախաձեռնությունը՝
«ԲՆԼ» բանկի
տնօրինության

Feeling

BNL Bank
The Republic Square
Marble

Author

V. Avetis

Initiative of the BNL Bank
management

2007

Պադուա Padua

Չայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված
հուշատախտակ

Բրոնզ

Նախաձեռնությունը՝
Պադուայի
քաղաքապետարանի և
հայ համայնքի

**Memorial plaque
to the Armenian
Genocide victims**

Bronze

Initiative of the Padua
Municipality and the
Armenian community

2005

**ԼԱՏՎԻԱ
LATVIA**

**Ռիգա
Riga**

Խաչքար

Չին քաղաքի շրջակայք
Տուֆ
Չեդինականեր՝
**Ս. Մուրադյան
Ռ. Դանիելյանց
Ի. Գրունտուլե**

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

Khatchkar

Near the Old Town

Tufa

Authors
**S. Muradyan
R. Danielyants
I. Gruntule**

Initiative of the Armenian
community

1990

**Ռիգա
Riga**

**Խաչքար՝
ի հիշատակ
ննջեցյալների**

Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցու բակ
Տուֆ

Չեդինական՝
Ս. Մուրադյան
Նախաձեռնությունը՝
Ս. Պարսամյանի

**Khatchkar
in memory of the
deceased**

St Gregory the
Illuminator Church
yard

Tufa

Author **S. Muradyan**
Initiative of
S. Parsamyan

2010

**Գդանսկ
Gdansk**

Խաչքար

Տուֆ

Չեդինական՝
S. Մարտիրոսյան

Նախաձեռնությունը՝
«Փյունիկ» մարդկային
ռեսուրսների զարգացման
համահայկական
հիմնադրամի

Khatchkar

Tufa

Author

T. Martirosyan

Initiative of the Pyunik
Panarmenian Human
Resources Development Fund

1998

**ԼԵՉԱՍՏԱՆ
POLAND**

Չգոծելեց Zgorzelec

Որմաքանդակ
«Դրայռադենմյուլե»
իին ակրադացի
պատին

Կերամիկա
Չեդինակներ՝
Վ. Բեգո Բեգջանյան
Մ. Բուլակ

Նախաձեռնությունը՝
Չգոծելեցի
քաղաքապետարանի

**Mural on the wall of
Dreiradenmühle old
mill**

Ceramic

Authors

V. Bego Begjanyan
M. Bulak

Initiative of the Zgorzelec
Municipality

1998

Վարշավա Warsaw

Խաչքար

Մարմար

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

Khatchkar

Marble

Initiative of the
Armenian community

Գվիլիցե Gvilice

Խաչքար

Սբ Երրորդություն
եկեղեցու բակ

Տուֆ

Չեդինակ՝

Ս. Սուքիասյան

Նախաձեռնությունը՝
Վ. Արսենյանի
Գ. Պարսամյանի
վարդապետ
Տ. Իսակովիչ-Չալեսկու
Շ. Բաղմանյանի
Գ. Ենոքյանի
Վ. Արսենյանի

Khatchkar

Holy Trinity Church
yard

Tufa

Author

S. Sukiasyan

initiative of V. Arsenyan
G. Parsamyan
Archimandrite
T. Isakowicz-Zaleski
H. Baghmanyany
G. Yenokyan
V. Arsenyan

2011

Էլբլոնգ Elblag

Խաչքար

Տուֆ

Չեդինակ՝

Ռ. Չոլսեփյան

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

Khatchkar

Tufa

Author

R. Hovsepyan

initiative of the
Armenian community

2005

Կրակով Krakow

Խաչքար

Սբ Նիկողայոս
եկեղեցու բակ

Մարմար

Չեդինակ՝

Յ. Խժաշչևսկի

Նախաձեռնությունը՝
Լեհաստանի
հայկական
մշակութային
ընկերության և
վարդապետ
Տ. Իսակովիչ-Չալեսկու

Khatchkar

St Nicholas
Church yard

Marble

Author

J. Chrzasczewski

initiative of the
Armenian Cultural
Association of Poland
and Archimandrite
T. Isakowicz-Zaleski

2004

ԼԻՏՎԱ LITHUANIA

Շաուլյայ Siauliai

Հայաստանում
քրիստոնեության
ընդունման
1700-ամյակին
նվիրված խաչքար

խաչքարի սար
Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
Լիտվայի, Լատվիայի և
Էստոնիայի հայ
համայնքների

Khatchkar devoted to
the 1700th anniversary of
adopting Christianity in
Armenia

Hill of Crosses

Tufa

Initiative of the Armenian
communities of Lithuania,
Latvia and Estonia

2001

Siauliai

Vilnius

ԽՈՐՎԱԹԻԱ CROATIA

Դուբրովնիկ Dubrovnik

Դուբրովնիկի
հովանավոր
և պահապան
սեբաստացի
Սբ Վլաս եպիսկոպոսի
արձանները

Հին քաղաք

15–18-րդ դդ.

Statues of Saint Vlaho,
bishop from Sebastia,
and the patron of
Dubrovnik

Old town

15th–18th cc.

Նիկոզիա
Nicosia

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան
Հայկական համալիր
Մարմար
Հեղինակներ՝ **Զ. Քեհվերյան, Լ. Թոքմաջյան, Ա. Դեմետրիու և Մ. Թրասաու**
Նախաձեռնությունը՝ Կիպրոսի առաջնորդության ազգային ինքնավարության և հայ համայնքի

Monument in memory of the Armenian Genocide victims
Armenian complex
Marble
Authors **J. Kehverian, L. Tokmajyan, A.Demetriou and M. Thrassaou**
Initiative of the National Authority of the Diocese of Cyprus and the Armenian community

1990

Նիկոզիա
Nicosia

Մելքոնյան եղբայրների դամբարանը
Մելքոնյան կրթական հաստատություն
Մարմար, բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝ Մելքոնյան կրթական հաստատության

Mausoleum of the Melkonian brothers
Melkonian Educational Institution
Marble, bronze
Initiative of the Melkonian Educational Institution

1990

Նիկոզիա Nicosia

Մելքոնյան
կրթական
հաստատություն

Ավագաքար

Հեղինակ՝

Լ. Թոքմաջյան

Նախաձեռնությունը՝
Մելքոնյան կրթական
հաստատության

**Melkonian
Educational
Institution**

Sandstone

Author **L. Tokmajyan**

Initiative of the Melkonian
Educational Institution

1990–1991

Գրիգոր Նարեկացի / Grigor Narekatsi

Հովհաննես Այվազովսկի / Ivan Aivazovski

Մեսրոպ Մաշտոց / Mesrop Mashtots

Հակոբ Մեղապարտ / Hakob Meghapart

Կոմիտաս / Komitas

Անդրանիկ Օզանյան / Andranik Ozanian

Մովսես Խորենացի / Movses Khorenatsi

Վահան Թեքեյան / Vahan Tekeyan

Լառնակա
Larnaca

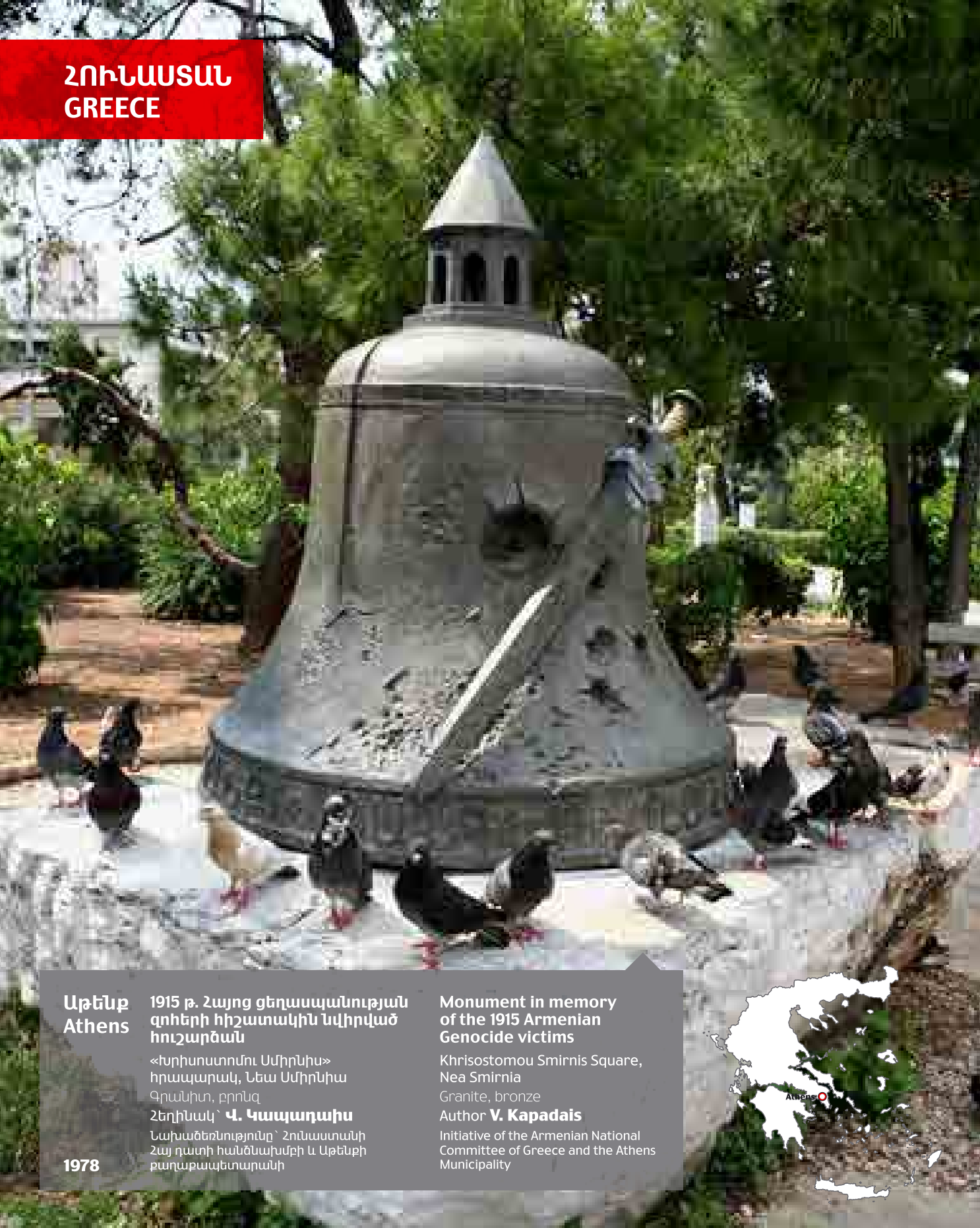
1915 թ.
ցեղասպանությունից
փրկված և Կիպրոսում
ապաստան գտած
հայերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան
Ֆինիկուդես
Գրանիտ, բազալտ
Շեղինակ՝
Գ. Կալակալաս
Ա. Դեմետրիու
Մ. Թրասաու
Նախաձեռնությունը՝
Հայաստանի և Կիպրոսի
կառավարությունների

**Monument in memory
of Armenians who fled
to Cyprus escaping the
massacres during the
Genocide in 1915**
Phinikoudes
Granite, Basalt
Authors
G. Kallakalas
A. Demetriou
M. Thrassaou
Initiative of the governments
of Armenia and Cyprus

2008

ՀՈՒՆԱՍՏԱՆ GREECE

Աթենք
Athens

1915 թ. Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին նվիրված
հուշարձան

«Խրիստոստոմու Սմիրնիս»
հրապարակ, Նեա Սմիրնիս
Գրանիտ, բրոնզ

Հեղինակ՝ **Վ. Կապադաիս**

Նախաձեռնությունը՝ Հունաստանի
Հայ դատի հանձնախմբի և Աթենքի
քաղաքապետարանի

Monument in memory
of the 1915 Armenian
Genocide victims

Khrisostomou Smirnis Square,
Nea Smirnia

Granite, bronze

Author **V. Kapadais**

Initiative of the Armenian National
Committee of Greece and the Athens
Municipality

1978

Աթենք
Athens

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված կոթող

«Արմենիա»
հրապարակ, Ադիոս
Իոաննիս Ռենդի

Նախաձեռնությունը՝
Հունաստանի Հայ
դատի հանձնախմբի և
Ադիոս Իոաննիս Ռենդի
թաղապետարանի

Stele in memory
of the Armenian
Genocide victims
Armenia Square,
Agios Ioannis Rendi

Marble
Initiative of the
Armenian National
Committee of Greece
and the Agios Ioannis
Rendi distriprist
administration

2000

Աթենք
Athens

Գոզմա ընտանիքի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Սբ Կարապետ եկեղեցի, Նեոս թաղամաս
Տուֆ

**Khatchkar in memory of the Gozma
family**

St Karapet Church, Neos district
Tufa

1996

Աթենք
Athens

Կոմիտասի
կիսանդրին
Կոմիտասի անվ.
հրապարակ
Բրոնզ
Չեղինակ՝
Գ. Գալստյան

Bust of Komitas
The Komitas Square
Bronze
Author
G. Galstyan
2002

ՀԱՅԿԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ
ՄԵՐԱՆՈՐ ԴՆԱՏԱՆԻ ԿԻՉԱՏԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ԽԱՇՔԱՐ
ՍԻՄՈՆ ԶԱՎԱՐՅԱՆԻ
ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ
«ԶԱՎԱՐՅԱՆ» ԽԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹՅԱԿԻՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՄՈՒՏ
ՄԱՐՄԱՐ, ԲՐՈՆԶ
ՉԵՂԻՆԱԿ՝ **Գ. ԳԱԼՍՏՅԱՆ**
ՆԱԽԱԾԵՂՆՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ԽԱՅ ԽԱՄԱՅՆՔԻ

Աթենք
Athens

Թագվոր Ներսեսյանի և Բեքմեջյան
ընտանիքի հիշատակին նվիրված
խաչքար

Սր շակր եկեղեցու բակ
Տուֆ
Նախածեղնությունը՝ Ա. Ներսիսյանի

**Khatchkar in memory of Tagvor
Nersesian and the Bekmejian family**
St Hakob Church yard
Tufa
Initiative of A. Nersisian

2000

Աթենք
Athens

Սիմոն Չավարյանի կիսանդրին
«Չավարյան» խայկական մշակութային
կենտրոնի մոտ
Մարմար, բրոնզ
Չեղինակ՝ **Գ. Գալստյան**
Նախածեղնությունը՝ իայ համայնքի

Bust of Simon Zavarjian
Near the Zavarjian Armenian Cultural Center
Marble, bronze
Author **G. Galstyan**
Initiative of the Armenian community

2000

**Սալոնիկ
Thessaloniki**

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար
Սբ Աստվածածին եկեղեցու մոտ
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Khatchkar in memory of the
Armenian Genocide victims**
Near St Astvatsatsin Church
Tufa
Initiative of the Armenian community

1993

**Իրակլիոն
Iraklion**

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար
Սբ Կարապետ եկեղեցու տարածք
Մարմար

**Khatchkar in memory of the
Armenian Genocide victims**
Territory of St Karapet Church
Marble

2001

**Ալեքսանդրոպոլիս
Alexan-
droupolis**

Հրանտ Դինքի հիշատակին
նվիրված խաչքար
Սբ Կարապետ եկեղեցու բակ
Տուֆ
Չեղինակ՝ Ս. Դանիելյան
Նախաձեռնությունը՝ «Արամ խաչատրյան»
հայ մշակութային միության և հայ համայնքի

Khatchkar in memory of Hrant Dink
St Karapet Church yard
Tufa
Author **S. Danielyan**
Initiative of the Aram Khachatrian Armenian Cultural
Union and the Armenian community

2009

**Քսանտի
Xanthi**

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար
Սբ Աստվածածին եկեղեցու բակ
Տուֆ

**Khatchkar in memory of the
Armenian Genocide victims**
St Astvatsatsin Church yard
Tufa

2000

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ
HUNGARY

Բուդապեշտ
Budapest

Քրիստոնեության ընդունման 1700–ամյակին և Հայոց ցեղասպանության 85–ամյակին նվիրված խաչքար
Կենտրոնական զբոսայգի
Տուֆ
Չեղինակ՝ **Պ. Մակարյան**
Նախաձեռնությունը՝ հայ ինքնավարության

Khatchkar erected on the occasion of the 1700th anniversary of adoption of Christianity and 85th anniversary of the Armenian Genocide
Central park
Tufa
Author **P. Makaryan**
Initiative of the Armenian autonomy

2005

Բուդապեշտ
Budapest

Հուշարձան՝ ի նշան հայ–հունգարական բարեկամության
Հույն կաթոլիկ եկեղեցու բակ
Բրոնզ
Չեղինակ՝ **Մ. Ենգիբարյան**
Նախաձեռնությունը՝ հայ ինքնավարության

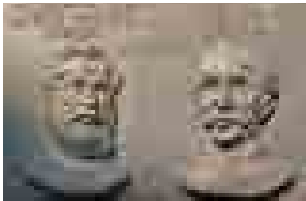
Monument symbolizing the Armenian–Hungarian friendship
Greek Catholic Church yard
Bronze
Author **M. Yengibaryan**
Initiative of the Armenian autonomy

2003

Բուդապեշտ
Budapest

Կիշ էռնոյին
նվիրված
հուշատախտակ
Կիշ էռնոյի փողոց
Բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
Բուդապեշտի
քաղաքապետարանի

Kiss Erno memorial
plaque
Kiss Erno str.
Bronze
Initiative of the Budapest
municipality

Բուդապեշտ
Budapest

Լազար Վիլմոշին
և Կիշ էռնոյին
նվիրված
հուշարձան
Բրոնզ, բազալտ
Նախաձեռնությունը՝
հայ ինքնավարության

Lazar Vilmos and
Kiss Erno memorial
monument
Bronze
Initiative of the Armenian
autonomy

1997

Բուդապեշտ Budapest

Երկրորդ
համաշխարհային
պատերազմի հայ
և հունգարացի
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Մետաղ, տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
հայ ինքնավարության

**Monument devoted
to the Armenian
and the Hungarian
victims of the WWII**

Metal and tufa

Initiative of the Armenian
autonomy

2002

Բուդապեշտ Budapest

Հունգարիայում
բնակվող
ժողովուրդների
միասնությունը
խորհրդանշող
հուշարձան

18-րդ թաղամաս
Բրոնզ

Շեղիսակ՝

Մ. Ենգիբարյան

Նախաձեռնությունը՝
18-րդ թաղամասի
իշխանությունների

**Monument
symbolizing the
unity of peoples
living in Hungary**

18th district

Bronze

Author

M. Yengibaryan

Initiative of the
administration of the
18th district

2000

Վեսպրեմ Veszprem

«Արարատ»

«Արարատ» հրապարակ

Մարմար, մետաղ

Նախաձեռնությունը՝
Ն. Հակոբյանի, Հայկական
մշակույթային հիմնադրամի,
հայ ինքնավարության

Ararat

The Ararat Square

Marble, metal

Initiative of N. Hakobian,
the Armenian Cultural
Foundation and the Armenian
autonomy

1995

Շոպրոն Sopron

Խորհրդային
Հայաստանի և
Դյոր-Շոպրոն
շրջանի
բարեկամությանը
նվիրված հուշարձան

Հեղինակ՝
Ս. Բաղդասարյան
Նախաձեռնությունը՝
Շոպրոնի
քաղաքապետարանի

Monument devoted
to the friendship
between Soviet
Armenia and
Gyor-Sopron region

Author
S. Baghdasaryan
Initiative of the Sopron
Municipality

1977

● Sopron ● Budapest

ՄԱԼԹԱ MALTA

Վալետա Valetta

Խաչքար՝
ի նշան Մալթայի
և Հայաստանի
բարեկամության

«Հասթինգս գարդեն»
գրոսայգի

Տուֆ

Հեղինակ՝
Տ. Սարգսյան

Նախաձեռնությունը՝
Ա. և Վ. Բոյաջյանների
և հայ համայնքի

Khatchkar in token of
friendship between
Malta and Armenia

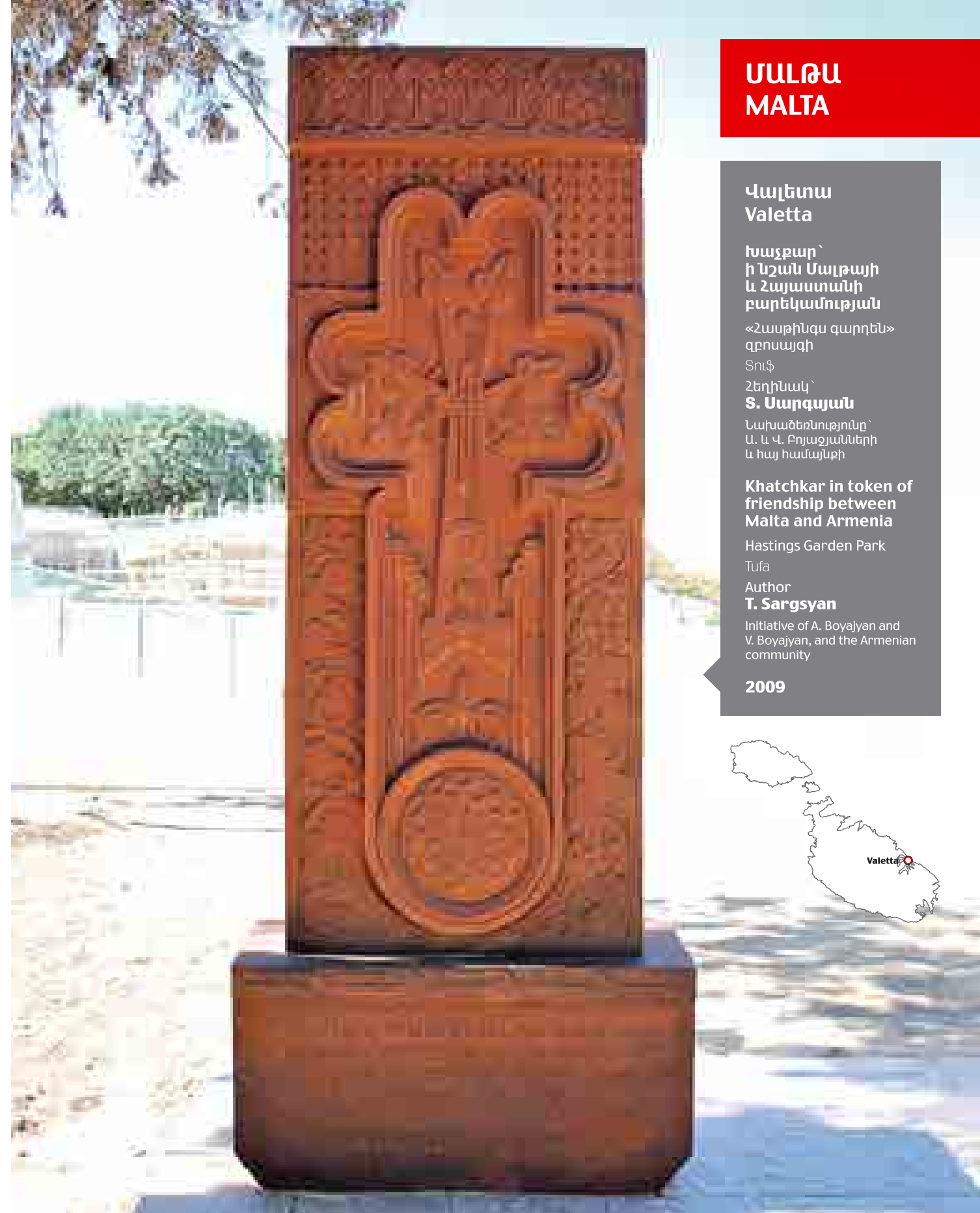
Hastings Garden Park

Tufa

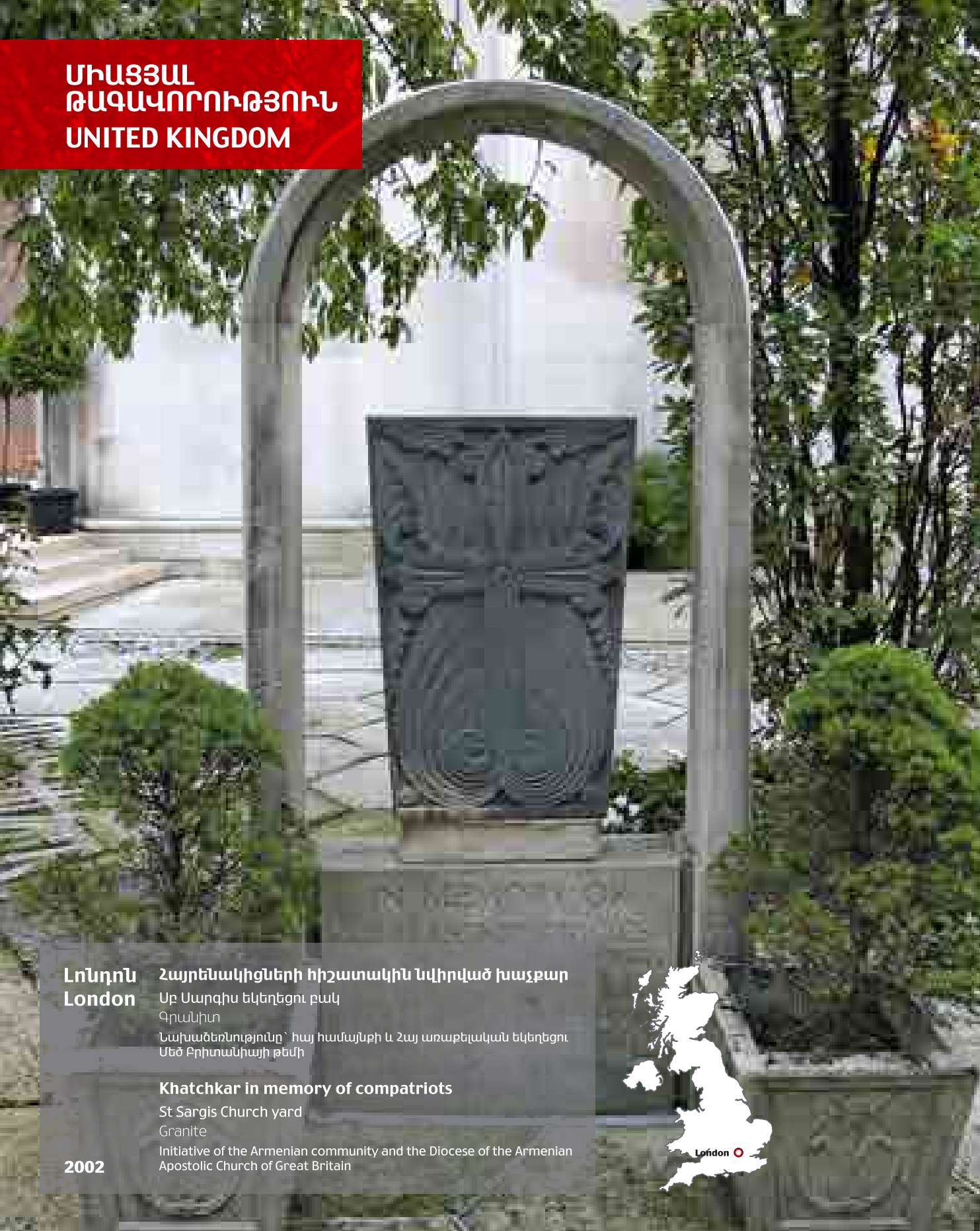
Author
T. Sargsyan

Initiative of A. Boyajyan and
V. Boyajyan, and the Armenian
community

2009

**ՄԻԱՑՅԱԼ
ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ
UNITED KINGDOM**

**Լոնդոն
London**

Հայրենակիցների հիշատակին նվիրված խաչքար

Սբ Սարգիս եկեղեցու բակ
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի և Հայ առաքելական եկեղեցու
Մեծ Բրիտանիայի թեմի

Khatchkar in memory of compatriots

St Sargis Church yard
Granite
Initiative of the Armenian community and the Diocese of the Armenian
Apostolic Church of Great Britain

2002

**Լոնդոն
London**

Խաչքար

Սբ Եղիշե եկեղեցու բակ
Բազալտ
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Khatchkar

St Yeghishe Church yard
Basalt
Initiative of the Armenian community

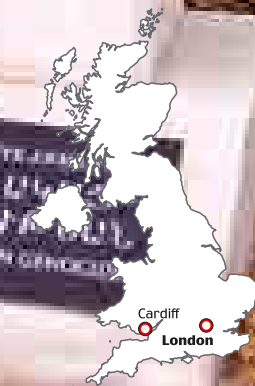
**Քարդիֆ,
Ուելս
Cardiff,
Wales**

**Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար**
Խաղաղության ազգային զբոսայգի
Նախաձեռնությունը՝ Ուելս-Հայաստան միության
և հայ համայնքի

**Khatchkar in memory of the Armenian
Genocide victims**

National Garden of Peace
Initiative of the Wales-Armenia Society and the
Armenian community

2000

Կապելե
Kapelle

Հայրենական մեծ պատերազմում զոհված հայ մարտիկների հիշատակին նվիրված հուշարձան

Կապելեի կենտրոն
Բազալտ
Հեղինակ՝
Է. Հարությունյան
Նախաձեռնությունը՝
Է. Հարությունյանի,
Կապելեի բաղադրապետի
աջակցությամբ

Monument in memory
of the victims of the
Great Patriotic War

Center of Kapelle
Basalt
Author
E. Harutiunyan
Initiative of E. Harutiunyan
with support of Kapelle Mayor

2010

Ամստերդամ
Amsterdam

Հայոց
ցեղասպանության
զոհների
հիշատակին
նվիրված խաչքար

Սբ Հոգու եկեղեցու մոտ
Գրանիտ
Հեղինակ՝
Է. Հարությունյան
Նախաձեռնությունը՝
Է. Հարությունյանի

Khatchkar in
memory of the
Armenian
Genocide victims
The Holy Spirit Church
Granite
Author
E. Harutiunyan
Initiative of E. Harutiunyan

2010

Ասեն
Assen

Խաչքար

Ասենի գլխավոր
գերեզմանատուն
Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

Khatchkar
Assen Main Cemetery
Granite
Initiative of the Armenian
community

2001

Կապելե Kapelle

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմում զոհված
ֆրանսիացի զինվորներին նվիրված հուշարձան

Կապելե-Երսեկե ճանապարհի կամրջի մոտ
Գրանիտ, բրոնզ

Չեղինակ՝ **Է. Չարությունյան**

Նախաձեռնությունը՝ Կապելեի քաղաքապետարանի

Memorial to the French soldiers perished in WWII

Near the bridge on the road from Kapelle to Yerseke

Author **E. Harutiunyan**

Granite, bronze

Initiative of the Kapelle Municipality

Ալմելո Almelo

Խաչքար

Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցու բակ

Տուֆ

Չեղինակ՝

Ա. Ղափլանյան

Նախաձեռնությունը՝
Ռոբին Չայկ Խելիջիի

Khatchkar

St Gregory the
Illuminator Church yard

Tufa

Author

A. Ghaplanyan

Initiative of
Robin Hayk Kheliji

2004

Միդելհարնիս Middelharnis

Չայ մարտիկներին
նվիրված
հուշահամալիր

Միդելհարնիսի
առափնյակ

Գրանիտ

Չեղինակ՝

Է. Չարությունյան

Նախաձեռնությունը՝
Է. Չարությունյանի

**Memorial to the
Armenian soldiers**

Middelharnis
embankment

Granite

Author

E. Harutiunyan

Initiative of E. Harutiunyan

2004

ՆՈՐՎԵԳԻԱ
NORWAY

Կրագերյոյ
Kragerjo

Միսիոներուկի Բոդիլ
Կատարինա Բյորնին
նվիրված հուշաքար

Քաղաքապետարանի
շէնքի մոտ

Բրոնզ, գրանիտ

Նախաձեռնությունը՝
Յ. Ֆլեմինգ Բյորնի

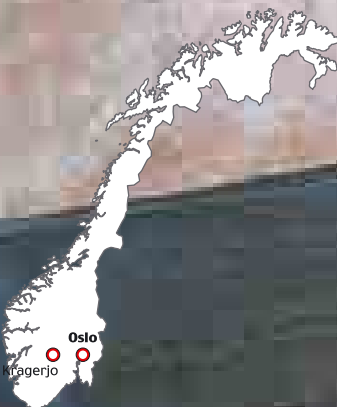
**Missionary Bodil
Catharina Bjorn
memorial stone**

Near the Kragerjo
Municipality

Bronze, granite

Initiative of J. Fleming Bjorn

2004

Բերգեն
Bergen

Խաչքար՝ ի նշան
երախտիքի Ֆրիտյոֆ
Նանսենին

Հիլմար Ռեքստեն
հավաքածուի
թանգարանի մոտ

Գրանիտ

Հեղինակ՝

Գ. Շվենչիոնիս

Նախաձեռնությունը՝
Վ. Արզումանյանի, Օ. Իսակի
և Ս. Տեր-Ավետիսյանի

**Khatchkar in
gratitude to
Fridtjof Nansen**

Near the Hilmar Reksten
Collection Museum

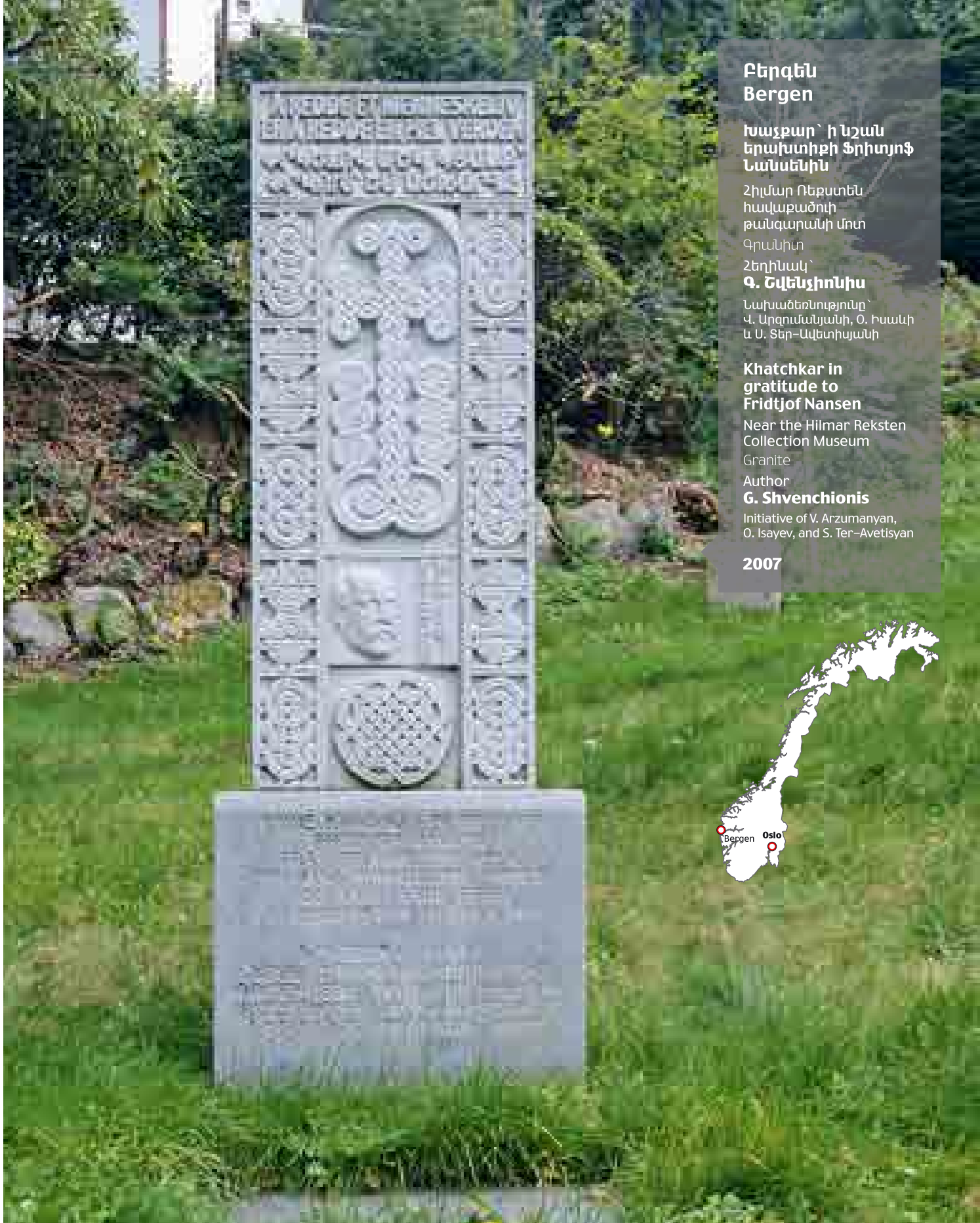
Granite

Author

G. Shvenchionis

Initiative of V. Arzumanyan,
O. Isayev, and S. Ter-Avetisyan

2007

ՇՎԵԴԻԱ SWEDEN

Եվլե Gävle

1988թ. երկրաշարժի զոհերի հիշատակին նվիրված խաչքար Զադաքային զբոսայգի Տուֆ

Հայկական կարմիր խաչի ընկերության նվերը Շվեդական կարմիր խաչին

Khatchkar in memory of the victims of the 1988 earthquake

Town park

Tufa

1993

Gift of the Armenian Red Cross Society to the Swedish Red Cross

Վետլանդա Vetlanda

Խաչքար՝ ի նշան երախտիքի 1988թ. երկրաշարժից տուժածների ցուցաբերած օգնության համար Վետլանդայի քաղաքապետարանի մոտ Նախաձեռնությունը՝ Ա. Դարախանյան-Կոնարակիի և հայ համայնքի

Khatchkar in gratitude for support after the 1988 earthquake

Near the Vetlanda Municipality

Initiative of A. Gharakhanian-Konaraki and the Armenian community

1992

ԺՆՆ Geneva

17-րդ դարի խաչքար՝ Նոր Զուղայից, Իրան

Սբ Հակոբ եկեղեցու բակ

Բազալտ

Նախաձեռնությունը՝ հայկական միությունների և կազմակերպությունների

17th c. khatchkar from Nor Jugha, Iran

St Hakob Church yard

Basalt

Initiative of the Armenian unions and organizations

1982

ՇՎԵՅՏԱՐԻԱ SWITZERLAND

ԺՆՆ Geneva

Ժան-Կլոդ Վոդրոյին նվիրված հուշաքար

Սբ Հակոբ եկեղեցու բակ

Գրանիտ

Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Memorial stone to Jean-Claude Vaudroz

St Hakob Church yard

Granite

Initiative of the Armenian community

2009

ԺՆՆ Geneva

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշաքար

Սբ Հակոբ եկեղեցու բակ

Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Memorial stone to the Armenian Genocide victims

St Hakob Church yard

Initiative of the Armenian community

1986

ՉԵԽԻԱ CZECH REPUBLIC

Յիիլավա Jihlava

Խաչքար՝ «Հանուն
պատմական
նշմարտության
և հայ-չեխական
բարեկամության»

Կենտրոնական
գրոսայգու մոտ
Տուֆ

Շեղիսակներ՝
2. Ստեփանյան
3. Չոնյաչեկ

Նախաձեռնությունը՝
«Ուրարտու» հայ-չեխական
ընկերության ղեկավար
Ա. Սարգսյանի

**Khatchkar In the
Name of Historical
Truth and Armenian-
Czech Friendship**

Near the central park

Tufa

Authors

H. Stepanyan
J. Hunjacek

Initiative of A. Sargsyan, head
of the Urartu Armenian-Czech
Company

2005

Լիդիցե Lidice

«Մայրություն»

Լիդիցեի հուշահամալիր
Բրոնզ

Շեղիսակ՝
Դ. Երևանցի

Նախաձեռնությունը՝
Լիդիցեի
քաղաքապետարանի

Motherhood

The Lidice Memorial

Bronze

Author

D. Erevantzi

Initiative of the Lidice
municipality

1987

ՊՈՐՏՈՒԳԱԼԻԱ PORTUGAL

Լիսաբոն
Lisbon

Գալուստ Գյուլբենկյանի
արձանը

Գյուլբենկյան հիմնադրամի
այգի

Բազալտ, բրոնզ

Չեղինակ՝

Լեոպոլդու դի Ալմեյդա

Նախաձեռնությունը՝

Գյուլբենկյան հիմնադրամի

**Statue of
Calouste Gulbenkian**

The Gulbenkian Foundation
garden

Basalt, bronze

Author

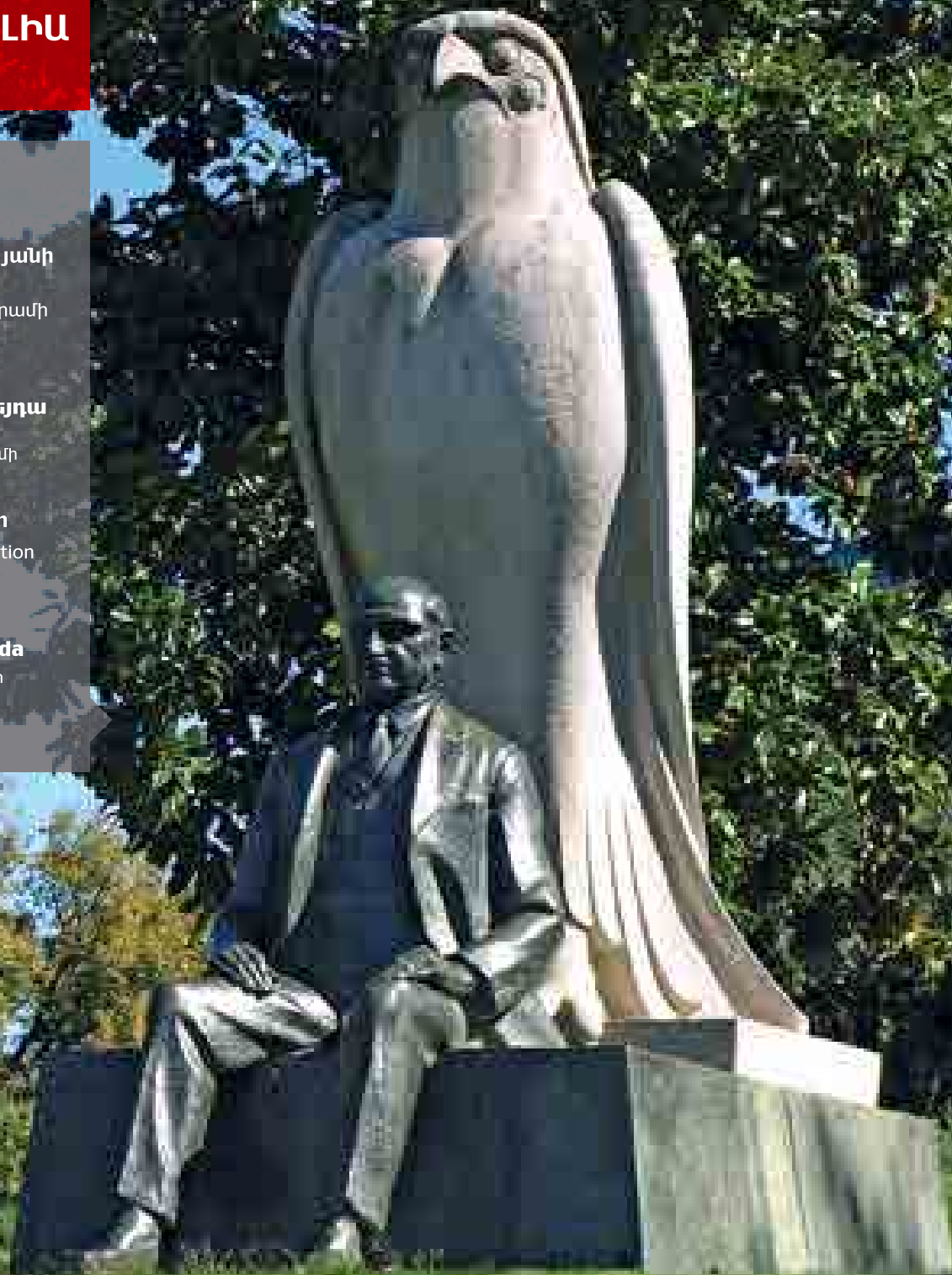
Leopoldo de Almeida

Initiative of the Gulbenkian
Foundation

1964

Lisbon

ՌՈՒՄԻՆԻԱ ROMANIA

Բուխարեստ
Bucharest

Չորավար Անդրանիկ
Օզանյանի կիսանդրին

Սր Չրեշտակապետաց
եկեղեցու մոտ

Բրոնզ, մարմար

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Bust of General
Andranik Ozanian**

Near the Holy Archangels
Church

Bronze, marble

Initiative of the Armenian
community

1930

Bucharest

Բուխարեստ Bucharest

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված խաչքար

Սր շրջանակապետաց
եկեղեցու մոտ

Տուֆ

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Khatchkar in
memory of the
Armenian
Genocide victims**

Near the Holy
Archangels Church

Tufa

Initiative of the Armenian
community

2005

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձաններ

**Monuments
devoted to the
Armenian
Genocide victims**

Բուխարեստ /
Bucharest

Կոնստանցա /
Constanta

Պիտեստի / Pitesti

Գալատի / Galati

Հովսեփ Դուդյանի կիսանդրին
Բուխարեստի հայկական կենտրոն
Մարմար

Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Bust of Hovsep Dudian

Bucharest Armenian Center

Marble

Initiative of the Armenian community

Հակոբ Սիրունու կիսանդրին
Բուխարեստի հայկական կենտրոն
Բրոնզ

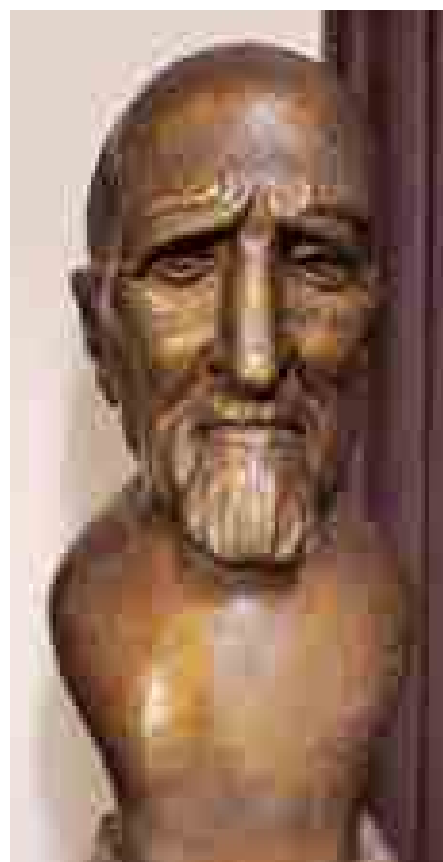
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Bust of Hakob Siruni

Bucharest Armenian Center

Bronze

Initiative of the Armenian community

ՍԵՐԲԻԱ SERBIA

Բելգրադ Belgrade

Հայաստանում 1988 թ. երկրաշարժից տուժածների հուժանիտար օգնություն բերելիս կործանված ինքնաթիռի սերբ օդաչուների հիշատակին նվիրված խաչքար

Սբ Գաբրիել եկեղեցու մոտ

Տուֆ

Հեղինակ՝

Ռ. Նալբանդյան

Նախաձեռնությունը՝ Ռ. Նալբանդյանի

Khatchkar in memory of the Serb pilots, who died in the air crash in 1988 delivering humanitarian aid to the victims of earthquake in Armenia

Near St Gabriel Church

Tufa

Author

R. Nalbandyan

Initiative of R. Nalbandyan

1990

Բելգրադ Belgrade

Պատմական հուշարձան. տապանաքար
Կալեմեգդան

17-րդ դ.

Historical monument, gravestone

Kalemegdan

17th c.

Նովի Սադ Novi Sad

Հայ-սերբական բարեկամությունը խորհրդանշող խաչքար

Կենտրոնական բանկի մոտ

Տուֆ

Հեղինակ՝

Ռ. Նալբանդյան

Նախաձեռնությունը՝ Երևանի և Բելգրադի հայ-սերբական միությունների

Khatchkar symbolizing Armenian and Serb friendship

Near the Central Bank

Tufa

Author

R. Nalbandyan

Initiative of the Armenian-Serb unions in Yerevan and Belgrade

1988

Բրատիսլավա
Bratislava

Խաչքար ի նշան
երախտիքի՝
Սլովակիայի
խորհրդարանի
կողմից 1915
թ. Օսմանյան
կայսրությունում
իրականացված
Չայոց
ցեղասպանությունը
որպես մարդկության
դեմ կատարված
հանցագործություն
ճանաչող 1341
բանաձևի
ընդունման համար

Տիրշովո առափնյակ
Տուֆ

Չեղինակներ՝
**հայր և որդի
Խաչատրյաններ**

Նախաձեռնությունը՝
Ա. Գրիգորյանի,
Ա. Չովսեփյանի
և «Նիգ Ապարան»
հայրենակցական միության

Khatchkar in
gratitude for the
Slovak Parliament
Resolution 1341
recognizing the 1915
Armenian Genocide in
the Ottoman Empire a
crime against
humanity

Tyrshovo embankment

Tufa

Authors

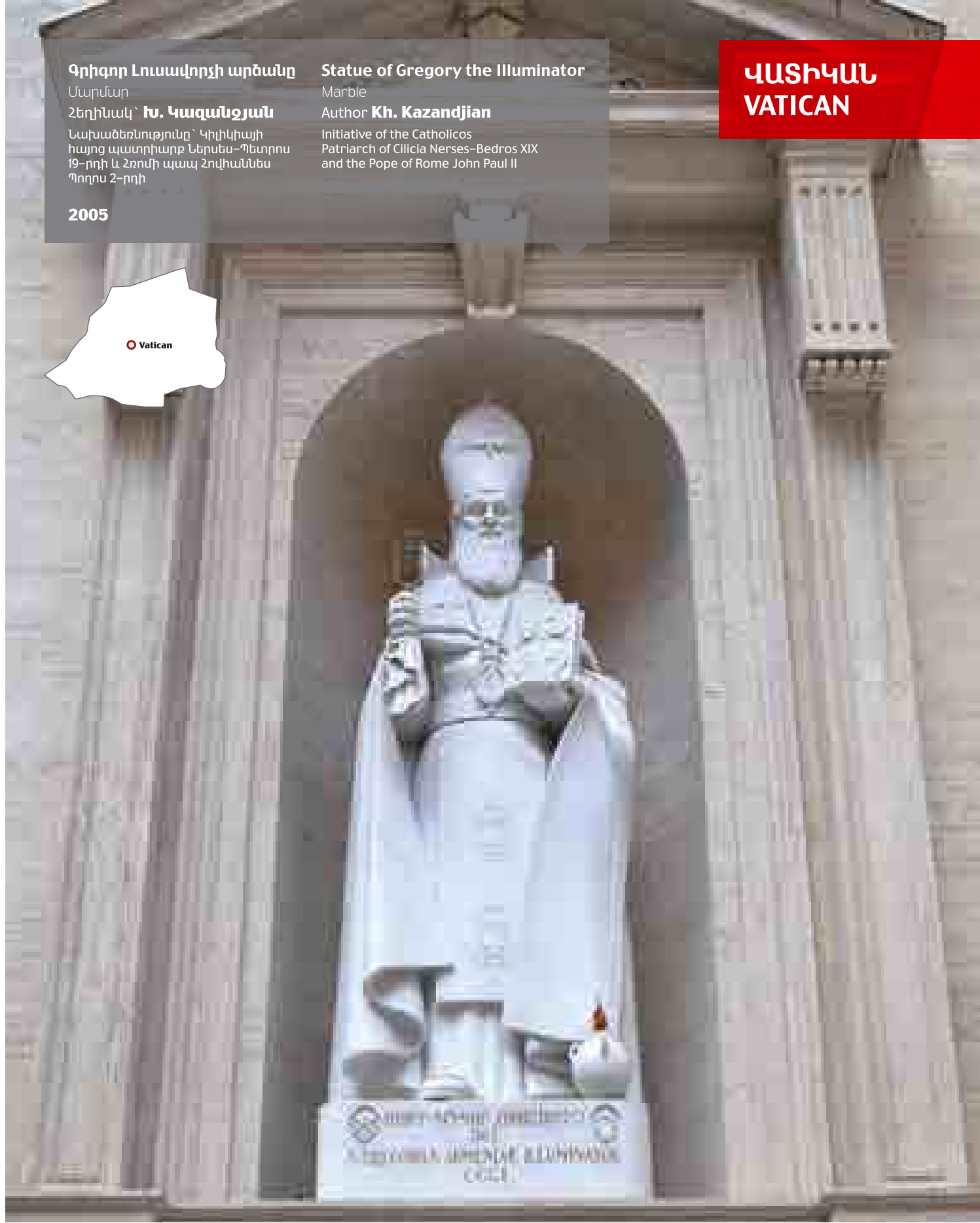
**Father and son
Khachatrians**

Initiative of A. Grigoryan,
A. Hovsepyan, and Nig Aparan
Compatriotic Union

2005

Bratislava

Գրիգոր Լուսավորչի արձանը

Մարմար

Չեղինակ՝ **Խ. Կազանջյան**

Նախաձեռնությունը՝ Կիլիկիայի
հայոց պատրիարք Ներսես-Պետրոս
19-րդի և Չռնմի պապ Չովհաննես
Պողոս 2-րդի

2005

Vatican

Statue of Gregory the Illuminator

Marble

Author **Kh. Kazandjian**

Initiative of the Catholicos
Patriarch of Cilicia Nerses-Bedros XIX
and the Pope of Rome John Paul II

ՎԱՏԻԿԱՆ VATICAN

Խաչքար

Վատիկանի այգիներ

Տուֆ

Ամենայն հայոց կաթողիկոս
Գարեգին Ա-ից Հռոմի պապ
Հովհաննես Պողոս 2-րդին

Khatchkar

The Vatican Gardens

Tufa

From Catholicos of All
Armenians Garegin I to the
Pope of Rome John Paul II

1996

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱ FINLAND

Տամպերե Tampere

Յուհանի Սարաստեի
կիսանդրին

«Կոկսա» հիվանդանոց

Բրոնզ

Հեղինակ՝

Ն. Նիկողոսյան

Նախաձեռնությունը՝

«Կոկսա» հիվանդանոցի

Bust of Juhani Saraste

Coxa Hospital

Bronze

Author

N. Nikogosian

Initiative of the Coxa Hospital

1977

ՖՐԱՆՍԻԱ
FRANCE

Փարիզ
Paris

Կոմիտասի արձանը՝
ի հիշատակ շաղոց
ցեղասպանության
զոհերի

Կանադայի հրապարակ
Բրոնզ

Շեղինակ՝
Ղ. Երևանցի

Կանգնեցված է
հասարակական
հանգանակություններով

**Statue of Komitas
in memory of the
Armenian Genocide
victims**

The Canada Square

Bronze

Author

D. Erevantzi

Erected by public donations

2003

**Փարիզ
Paris**

**Չորավար Անդրանիկ
Օզանյանի արձանը**

«Պեր Լաշեզ»
գերեզմանատուն
Մարմար
Կանգնեցված է
հասարակական
հանգանակություններով

**Statue of General
Andranik Ozanian**

The Pere Lachaise
Cemetery

Marble
Erected by public donations

1945

**Փարիզ
Paris**

**Առաջին և երկրորդ աշխարհամարտերում ֆրանսիական բանակի
հայ զինվորների հիշատակին նվիրված հուշարձան**

«Պեր Լաշեզ» գերեզմանատուն
Բազալտ

**Monument in memory of the Armenian soldiers of the French Army,
who died in WWI and WWII**

The Pere Lachaise Cemetery
Basalt

Փարիզ Paris

**Նուրիան Ֆրինգյանի
կիսադեմը
պատկերող
հարթաքանդակ**
«Նուրիան Ֆրինգյան»
սրահ, Սբ Չովհաննես
Մկրտիչ եկեղեցի
Բրոնզ
Չեղինակ՝ **Դ. Երևանցի**

**Bas-relief
with
Nurhan Fringhian's
profile**
Nurhan Fringhian Hall,
St Hovhannes Mkrtych
Church
Bronze
Author **D. Erevantzi**

Փարիզ Paris

Նուրիան Ֆրինգյանի կիսանդրին
«Նուրիան Ֆրինգյան» սրահ, Սբ Չովհաննես Մկրտիչ
եկեղեցի
Բրոնզ
Bust of Nurhan Fringhian
Nurhan Fringhian Hall, St Hovhannes Mkrtych Church
Bronze

Փարիզ Paris

Խաչքար
Սբ Չովհաննես Մկրտիչ եկեղեցու բակ
Տուֆ
Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնի Նվերը Սբ Չովհաննես
Մկրտիչ եկեղեցուն
Khatchkar
St Hovhannes Mkrtych Church yard
Tufa
Gift of the Mother See of Holy Etchmiatsin to
St Hovhannes Mkrtych Church

1990

Փարիզ Paris

Խաչքար
ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կենտրոնակայանի բակ
Բազալտ
Khatchkar
Near the UNESCO headquarters
Basalt

1996

Փարիզ Paris

Պողոս Նուբարի կիսանդրին
Նուբարյան գրադարան
Բրոնզ
Bust of Poghos Nubar
The Nubarian Library
Bronze

Փարիզ Paris

Ալեքսանդր Մանթաշևի կիսանդրին
Սբ Չովհաննես Մկրտիչ եկեղեցի
Բրոնզ
Bust of Alexander Mantashev
St Hovhannes Mkrtych Church
Bronze

Շավիլ Chaville

Խաչքար

Սբ Գրիգոր
Լուսավորիչ եկեղեցու
պատ

Տրավերտին
Նախաձեռնությունը՝
Ֆ. Գրասյանի, Ի. Գրասյանի

Khatchkar

St Gregory the
Illuminator Church wall
Travertine

Initiative of F. Gracian,
I. Gracian

2010

Շավիլ Chaville

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան
Շավիլի երկաթգծային
կայարանի մոտ

Բազալտ, բրոնզ
Հեղինակ՝ **Գ. Այվայան**
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**The Armenian Genocide
victims memorial**
Near Chaville Railway
Station

Basalt, bronze

Author **G. Ayvayan**

Initiative of the Armenian
community

2002

Շավիլ Chaville

Կոմիտասի կիսանդրին

Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու բակ
Բրոնզ, մարմար
Հեղինակ՝ **Ա. Եղիազարյան**

Bust of Komitas

St Gregory the Illuminator Church yard
Bronze, marble

Author **A. Yeghiazaryan**

1985

Կլամար Clamart

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար
Հայոց ցեղասպանության զոհերի հրապարակ
Տուֆ

Հեղինակ՝ **Ռ. Եսայան**
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Khatchkar in memory of the Armenian
Genocide victims**

The Armenian Genocide Victims Square
Tufa

Author **R. Yesayan**

Initiative of the Armenian community

1993

Շուազի-լը-Ռուա
Choisy-le-Roi

«Խաղաղության
Ծնունդը»

Քաղաքային զբոսայգի
Բրոնզ
Չեղինակ՝
Դ. Երևանցի

Նախաձեռնությունը՝
Շուազի-լը-Ռուայի
քաղաքապետարանի

The Birth of Peace
Town park
Bronze
Author
D. Erevantzi
Initiative of the
Choisy-Le-Roi Municipality

2004

Իսի-լե-Մուլինո
Issy-Les-Moulineaux

Չայոց ցեղասպանության զոհերի
և Ֆրանսիայի համար զոհված հայերի
հիշատակին նվիրված հուշարձան
Էլզասյան քար
Չեղինակներ՝ **Դ. Երևանցի, Ա. Բեռնար**

Նախաձեռնությունը՝ Իսի-լե-Մուլինոյի
քաղաքապետարանի և հայ համայնքի

**Memorial to the Armenian Genocide
victims, and the Armenians who
died for France**
Alsace stone
Authors **D. Erevantzi, A. Bernard**
Initiative of the Issy-les-Moulineaux Municipality
and the Armenian community

1982

Շուազի-լը-Ռուա
Choisy-le-Roi

Չարթաքանդակ
Չեղինակ՝ **Դ. Երևանցի**
Bas-relief
Author **D. Erevantzi**

1996

Իսի-լե-Մուլինո
Issy-Les-Moulineaux

**Միսակ Մանուշյանի
կիսանդրին**
Մանուշյանի խմբի
հրապարակ
Բրոնզ
Չեղինակ՝ **Մ. Աճար**

Նախաձեռնությունը՝
Իսի-լե-Մուլինոյի
քաղաքապետարանի

**Bust of
Missak Manouchian**
The Manouchian Group
Square
Bronze
Author **M. Adjar**
Initiative of the Issy-Les-
Moulineaux Municipality

2010

Իսի-լե-Մուլինո
Issy-Les-Moulineaux

Չայ ավետարանական
եկեղեցու 150-ամյակին
նվիրված խաչքար
Չայ ավետարանական
եկեղեցու բակ
Տուֆ
Չեղինակ՝ **Սևան**

Նախաձեռնությունը՝ Չայ
ավետարանական եկեղեցու
խորհրդի

**Khatchkar devoted to
the 150th anniversary of
the Armenian
Evangelical Church**
Armenian Evangelical
Church yard
Tufa
Author **Sevan**
Initiative of the Armenian
Evangelical Church Council

1996

Լե Լիլա
Les Lilas

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Բրոնզ, գրանիտ
Հեղինակ՝
Ղ. Երևանցի
Նախաձեռնությունը՝
Լե Լիլայի
քաղաքապետարանի

**Monument in memory
of the Armenian
Genocide victims**

Bronze, granite
Author
D. Erevantzi
Initiative of the Les Lilas
Municipality

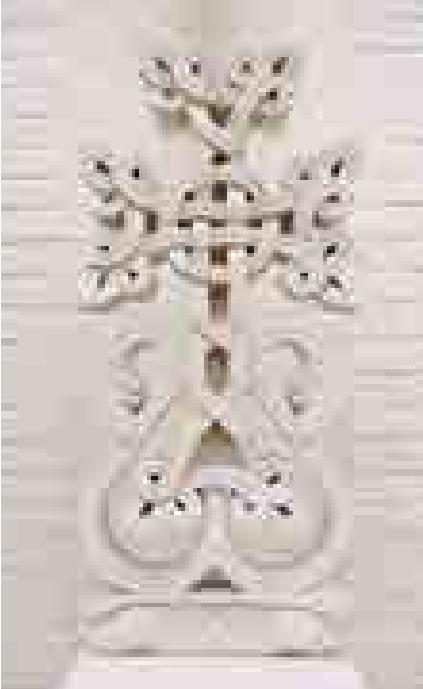
2000

Ալֆորվիլ
Alfortville

Հայոց այբուբեն.
Սբ Մեսրոպ դպրոցի
30-ամյակին նվիրված
հուշարձան

Armenian Alphabet,
monument dedicated
to the 30th anniversary
of the St Mesrop School

Ալֆորվիլ
Alfortville

Սբ Պողոս և Պետրոս
եկեղեցու 75-ամյակին
նվիրված խաչքար

Khatchkar dedicated to
the 75th anniversary of
St Poghos and Petros
Church

Ալֆորվիլ
Alfortville

Հայոց ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված խաչքար

Khatchkar in memory of
the Armenian Genocide
victims

Վիլյուիֆ
Villejuif

Կոմիտասի կիսանդրին
Պոլ Գիւրոյի հոգեբուժական հիվանդանոցի բակ
Բրոնզ, գրանիտ
Հեղինակ՝ **Ա. Եղիազարյան**
Նախաձեռնությունը՝ Մ. Հակոբյանի և
հայ-ֆրանսիական կազմակերպությունների,
Վալ դը Մառնի խորհրդի, Վիլյուիֆի
քաղաքապետարանի և Պոլ Գիւրոյի հիվանդանոցի

Bust of Komitas
Paul Guiraud mental clinic yard
Bronze, granite
Author **A. Yeghiazaryan**
Initiative of M. Hakobyan and the French-Armenian
organizations, the Val de Marne council, Villejuif
Municipality and the Paul Guiraud mental clinic

1994

Առնուվիլ-լե-Գոնես
Arnouville-les-Gonnesse

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված կոթող
Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝
Ա. Օմայի և հայ համայնքի

**Stele in memory
of the Armenian
Genocide victims**
Tufa
Initiative of M. Aumas,
the Armenian community

2004

Լիոն
Lyon

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան
Անտոնին Պոնսեի
անվ. հրապարակ
Հեղինակ՝
Լ. Բասմաջյան
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Memorial to the
Armenian Genocide
victims**
Antonin Poncet Square
Author
L. Basmajian
Initiative of the Armenian
community

2006

Առնուվիլ-լե-Գոնես
Arnouville-les-Gonnesse

Միսակ
Մանուշյանի խմբի
հիշատակին
նվիրված
հուշաքար
Ժան-ժորես և
Միսակ Մանուշյան
փողոցների հատում
Գրանիտ

**Missak Manouchian
Group memorial
stone**
Jean-Jaures and Missak
Manouchian streets
crossing
Granite

Վիլուրբան
Villeurbanne

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

**Monument in
memory of the
Armenian Genocide
victims**

2006

Մեզյո Meyzieu

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան

1915-ի ապրիլի 24 փողոց
Բրոնզ, մարմար, բետոն
Հեղինակներ՝
Բ. Բեդրոսյան
Ա. Սամուելյան

Նախաձեռնությունը՝ Մեզյոյի
քաղաքապետարանի

**Monument in
memory of the
Armenian Genocide
victims**

April 24, 1915 str.
Bronze, marble, concrete

Authors
R. Bedrosian
A. Samuelyan

Initiative of the Meyzieu
Municipality

2001

Սենտ Էտյեն Saint Etienne

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված խաչքար

Հայաստանի
հրապարակ
Բրոնզ

Հեղինակ՝ **Թորոս**
Նախաձեռնությունը՝
Սենտ Էտյենի
քաղաքապետարանի և
հայ համայնքի

**Monument
dedicated to
the Armenian
Genocide victims**
The Armenia Square

Bronze

Author **Toros**

Initiative of the Saint
Etienne Municipality and
the French Armenian
community

1989

Վալանս Valence

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Բրոնզ

Հեղինակ՝ **Թորոս**
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Monument
dedicated to the
Armenian
Genocide victims**

Bronze

Author **Toros**

Initiative of the Armenian
community

1987

Ռոման-սյուր-Իզեր Romans-sur-Isère

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Կենտրոնական
հրապարակ
Տուֆ, բազալտ

Հեղինակներ՝
**Ա. Սամուելյան
Ր. Բեդրոսյան**

Նախաձեռնությունը՝
Ռոման-սյուր-Իզերի
քաղաքապետարանի և հայ
համայնքի

**Monument
dedicated to the
Armenian Genocide
victims**

Central square
Tufa, basalt

Authors
**A. Samuelyan
R. Bedrosian**

Initiative of the Romans-sur-
Isère Municipality and the
Armenian community

2003

Բուր-լե-Վալանս Bourg-les-Valence

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Տուֆ

Հեղինակներ՝
**Ա. Սամուելյան
Ր. Բեդրոսյան**

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Monument
dedicated to the
Armenian Genocide
victims**

Tufa

Authors
**A. Samuelyan
R. Bedrosian**

Initiative of the Armenian
community

2003

Մարսել Marseille

Միսակ Մանուշյանի
կիսանդրին

Բրոնզ, գրանիտ

Նախաձեռնությունը՝
Մարսելի
քաղաքապետարանի
և հայ համայնքի

**Bust of Missak
Manouchian**

Bronze, granite

Initiative of the Marseille
Municipality and
the Armenian community

**Մարսել
Marseille**

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Գրանիտ
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Monument in
memory of the
Armenian
Genocide victims**

Granite
Initiative of the Armenian
community

**Մարսել
Marseille**

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Տրավերտին, բազալտ
Հեղինակ՝
Թ. Ռաստգելյան
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Monument in
memory of the
Armenian
Genocide victims**

Travertine, basalt
Author
T. Rastgelenyan
Initiative of the Armenian
community

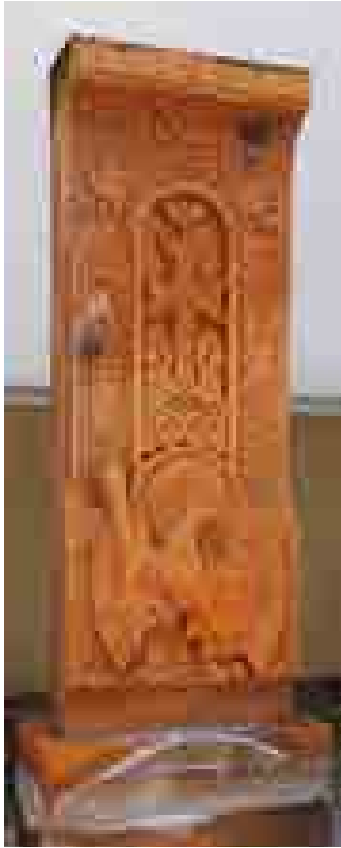
**Մարսել
Marseille**

Ղարաբաղյան
պատերազմում
զոհված
ազատամարտիկների
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Տուֆ
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Khatchkar in
memory of the
Karabakh war
fighters**

Tufa
Initiative of the
Armenian community

**Մարսել
Marseille**

Արքեպիսկոպոս
Գրիգորիս
Բալաքյանի
կիսանդրին

Բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Bust of
Archbishop
Krikoris Balakian**

Bronze
Initiative of the
Armenian community

Մարսել Marseille

Վահան
Խորասանդյանի
կիսանդրին

Բրոնզ

Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Bust of Vahan
Khorassandjian**

Bronze

Initiative of the Armenian
community

Մարսել Marseille

Արարայի
ճակատամարտում
ֆրանսիական
բանակի հայկական
լեգիոնի զոհված
մարտիկների
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Գրանիտ

Նախաձեռնությունը՝
Մարսելի
քաղաքապետարանի

**Monument in
memory of the
soldiers of the
French Armenian
Legion, who died in
the battle of Arara**

Granite

Initiative of the Marseille
Municipality

1991

Մարսել Marseille

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի
հիշատակին
նվիրված
հուշարձան

Սբ Թադևոս եկեղեցու
մոտ

Նախաձեռնությունը՝
Սբ Թադևոս եկեղեցու
խորհրդի

**Monument in
memory of the
Armenian
Genocide victims**

Near St Tadevos
Church

Initiative of St Tadevos
Church Council

1970

Մարսել Marseille

Հայաստանում քրիստոնեությունը
301թ. որպես պետական կրոն
ընդունելուն նվիրված խաչքար

Տուֆ

Երևանի նվերը Մարսել քաղաքին

**Khatchkar dedicated to the
adoption of Christianity as a state
religion in Armenia in 301**

Tufa

Gift from the city of Yerevan to the
city of Marseille

1985

Մարսել Marseille

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված հուշաղբյուր

Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Fontain in memory of the Armenian
Genocide victims**

Initiative of the Armenian community

1993

Մարսել Marseille

Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձան

Մարսելի հանրային գերեզմանատուն
Տուֆ, տրավերտին
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

Monument in memory of the Armenian Genocide victims

Marseille Public Cemetery

Tufa, travertine

Initiative of the Armenian community

1988

Նիս Nice

**Տիգրան
Համկերտյանի
կիսանդրին**

Սբ Մարիամ
եկեղեցու բակ
Գրանիտ

Նախաձեռնությունը՝
Սբ Մարիամ եկեղեցու
խորհրդի

**Bust of Tigran
Tchamkertian**

St Mary church yard
Granite

Initiative of St Mary
Church Council

Նիս Nice

**Թորոս
Բարսամյանի
կիսանդրին**

Գրանիտ, բրոնզ
Նախաձեռնությունը՝
հայ համայնքի

**Bust of Toros
Barsamian**

Granite, bronze

Initiative of the Armenian
community

Կանն Cannes

Հայոց
ցեղասպանության
զոհերի և Առաջին
ու. երկրորդ
աշխարհամարտերում
զոհված հայերի
հիշատակին
նվիրված հուշարձան

Հայաստանի հրապարակ
Բազալտ
Հեղինակ՝

Ա. Մխիթարյան

Նախաձեռնությունը՝
Կաննի բաղադրապետարանի
և հայ համայնքի

**Memorial of the
Armenian Genocide
victims and
Armenians, who died
in WWI and WWII**

The Armenia Square

Basalt

Author

A. Mkhitryan

Initiative of the Cannes
Municipality and
the Armenian community

2002

Նիս
Nice

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված հուշաքար
Նախաձեռնությունը՝ հայ համայնքի

**Memorial stone dedicated to the
Armenian Genocide victims**

Initiative of the Armenian community

2011

Նիս
Nice

Հայոց ցեղասպանության զոհերի
հիշատակին նվիրված խաչքար
Սբ Մարիամ եկեղեցու մոտ
Մարմար
Հեղինակ՝ **Ա. Մխիթարյան**
Նախաձեռնությունը՝ Սբ Մարիամ եկեղեցու խորհրդի

**Khatchkar in memory of the Armenian
Genocide victims**

Near St Mary Church

Marble

Author **A. Mkhitarian**

Initiative of the St Mary Church Council

1999

Գրքի ստեղծմանն աջակցելու համար
«Համահայկական աշխարհագրական ասոցիացիան»
շնորհակալություն է հայտնում՝

Ռազմիկ (Բերանշ) Հարությունյան–Թամրազյանին (Ավստրիա)
Անդրանիկ Ազլիվյանին (Բելգիա)
Արտակ Ղազարյանին, եղիազար Ուզունյանին (Բուլղարիա)
Ազատ Օրդուխանյանին, Սուրեն Պետրոսյանին,
Սայաթ Բոյաջյանին (Գերմանիա)
Ալեքսանդր Աղաբալյանին (Ղանիա)
Ռաֆիկ Գրիգորյանին (Էստոնիա)
Սուրեն Թադևոսյանին (Իսպանիա)
Ռուբեն Կարապետյանին, Վալենտինա Կարախանյանին (Իտալիա)
Տեր Խոսրով քահանա Ստեփանյանին (Լատվիա)
Մարատ Սարգսյանին (Լիտվա)
Նաիրա Ասատրյանին, Վինիցիյե Բ. Լուպիսին (խորվաթիա)
Ռուզաննա Թուլթունջյանին (Կիպրոս)
Տեր Պողոս քահանա Բալթայանին (Հունաստան)
Ադամ Սարգսյանին (Հունգարիա)
Վերա Բոյաջյանին (Մալթա)
Հասմիկ Մովսիսյանին (Միացյալ Թագավորություն)
Ջյունիկ Աղաջանյանին (Նիդերլանդներ)
Վարդան Մկրտչյանին (Նորվեգիա)
Արմիկ Գարախանյանին (Շվեդիա)
Գրիգոր Ազադյանին, Նևրիկ Ազադյանին (Շվեյցարիա)
Հակոբ Ասատրյանին, Ալեքսանդր Սարգսյանին (Չեխիա)
Արման Ամիրխանյանին (Պորտուգալիա)
Վարուժան Փամբուկչյանին (Ռումինիա)
Սամվել Այվազյանին (Սերբիա)
Աշոտ Գրիգորյանին (Սլովակիա)
Կարեն Եղիազարյանին (Ֆինլանդիա)
Րաֆֆի Բեդրոսյանին, Կլեր Գիդիսենտիին,
Շառլ Զեշկենյանին, վերապատվելի Ռընե Լևոնյանին,
Ռոբեր Ազիլազյանին, Մարի–Էլեն Սենգալին (Ֆրանսիա)

Արև Սամուելյանին
Զավեն Սարգսյանին
Աշոտ Ղազարյանին
Կրիստինա Օգանեզովային
Մարկոս եպիսկոպոս Հովհաննիսյանին
Աբգար վարդապետ Հովակիմյանին
Կամո Մովսիսյանին
Արշակ Հայրյանին
Վահագն Գրիգորյանին
Վիկտոր Բյազովին

Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարությանը

Լուսանկարները՝

Զավեն Սարգսյանի
Խաչատուր Մարտիրոսյանի
Մայք Զիլինգիրյանի
Արտակ Ղազարյանի
Սիրուհի Շեյթանյանի
Գրիգոր Թադևոսյանի
Ներսես Կետիկյանի
Վարդան Վերմիշյանի
Վիգեն Ավետիսի
Զառա Վարդերեսյանի
Մարիամ Եղիազարյանի
Ժոզե Մանուել Կոստա Ալվեշի
Ալեքս Ալեքսանյանի
Արիստիդ Մացարելայի
Քլաուս Շմայսթերի
Միսակ Պարսամյանի
Բոյկո Սիրակովի
Դիմիտր Բայանովի
Ալեսանդրո Անինոյի
Արտուրո Մատիալիի
Վահե Բադալյանի
Անգելոս Խրիստոպուլոսի
Նարեկ Բոստանջյանի
Անիտա Գուժսկայի
Նիկողոս Հակոբյանի
Լասլո Դրեբենցի
Վիկտոր Յոժեֆի
Թոմ Լագերսոնի
Արմեն Գեորգենսի
Անդրե Բայոնի
Հարեհ Պետրոսյանի
Հատիկ Քոչարյանի
Պիետրո Զուչուկյանի
Ալեն Սամարայի

For support in preparing the book,
the Panarmenian Geographic Association
extends its gratitude to:

Razmik (Beransch) Harutunian–Tamrazian (Austria)
Andranik Azlivyan (Belgium)
Artak Ghazaryan, Yeghiazar Uzunian (Bulgaria)
Azat Ordukhanyan, Suren Petrosyan,
Sayat Boyadjian (Germany)
Alexander Aghabalyan (Denmark)
Rafik Grigoryan (Estonia)
Suren Tadevosyan (Spain)
Ruben Karapetyan, Valentina Karakhanian (Italy)
Fr Khosrov Stepanyan (Latvia)
Marat Sargsyan (Lithuania)
Naira Asatryan, Vinicije B. Lupis (Croatia)
Ruzanna Tutunjian (Cyprus)
Fr Pghos Baltayan (Greece)
Adam Sargsyan (Hungary)
Vera Boyajyan (Malta)
Hasmik Movsisyan (United Kingdom)
Dziunik Aghajanyan (The Netherlands)
Vardan Mkrtchyan (Norway)
Armik Garakhanian (Sweden)
Grigor Azadian, Nevrik Azadian (Switzerland)
Hakob Asatryan, Alexander Sargsyan (Czech Republic)
Arman Amirkhanyan (Portugal)
Varuzhan Pambuccian (Romania)
Samvel Aivazyan (Serbia)
Ashot Grigoryan (Slovakia)
Karen Yeghiazaryan (Finland)
Raffi Bedrossian, Claire Giudicenti,
Charles Kechkekian, Reverend Rene Leonian,
Robert Azilazian, Marie–Helene Cingal (France)

Arev Samuelyan
Zaven Sargsyan
Ashot Ghazaryan
Kristina Oganezova
Bishop Markos Hovhannisyan
Abgar Archimandrite Hovaklmyan
Kamo Movsisyan
Arshak Hairyan
Vahagn Grigoryan
Victor Biyagov

Ministry of Diaspora of the Republic of Armenia

Photos by:

Zaven Sargsyan
Khatchatur Martirosyan
Mike Tchilingirian
Artak Ghazaryan
Sirouhi Sheitanian
Grigor Tadevosyan
Nerses Ketikyan
Vardan Vermishyan
Vigen Avetis
Zara Varderesyan
Mariam Yeghiazaryan
Jose Manuel Costa Alves
Alex Alexanian
Aristide Mazzarella
Klaus Schmeister
Missak Barsamian
Boyko Sirakov
Dimitr Bajanov
Alessandro Annino
Arthuro Matialli
Vahe Badalyan
Angelos Christopulos
Narek Bostanjian
Anita Gurzska
Nikoghos Hakobyan
Laszlo Drebenzt
Victor Jozef
Tom Lagersson
Armen Georgens
Andre Bayone
Zareh Petrossian
Zatik Kocharyan
Pietro Kuciukian
Alain Samara

Երբ գիրքն արդեն էջադրված էր, Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքում տեղադրվեց ևս մեկ հայկական հուշարձան։

Շարունակելի...

As the book layout was ready, in Valence, France, a new Armenian monument was erected.

To be continued...

